ПРАЦАЎНІК АСЬВЕТЫ

Дадатак да газэты „САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ“

№ 13 | 17 лістапада 1928 г. | № 13

ЗЬМЕСТ.

Школьную працу трэба аздаравіць.

Прыглядаючыся да працы пачатковых школ, а таксама да вучняў, якімі ўкамплектоўваюцца сямігодкі, трэба адзначыць, што вясковая школа вельмі мала ўвагі аддае выхаваўчай частцы. Вучні амаль што зусім ня ўмеюць працаваць калектыўна, у іх вельмі слабае паняцьце аб тым, што калектывам хутчэй разьвязваць тыя ці іншыя пытаньні, на якіх аднаму прыходзіцца траціць шмат часу.

У большасьці вучні вясковых школ індывідуалістыя. Вельмі часта сустракаеш такіх, якім цяжка нават падзяліцца з таварышом і кніжкай. Такі індывідуалізм не дае магчымасьці адраву пераходзіць з У гр. да частковай лябараторнасьці і ўвесь час прыходзіцца весьці заняткі лекцыйна, падрабязна разжоўваць кожнае пытаньне.

Адсутнічаюць у вучняў і культурныя звычкі, а таксама санітарна-гігіенічныя. Наведваньне школы без паясоў, даўгія валасы, бруд на руках і ў вушах—самыя звычайныя сярод вясковых вучняў зьявішчы. Асабліва сталай барацьбы патрабуе прывычка сядзець у вопратках і хустках у клясах. Пры самай высокай тэмпэратуры ў клясах вучні ня скідаюць кажуха, нават да УП гр. уключна. Тут сказваецца кепскае становішча большасьці вясковых школ, дзе мала апалу і адсутнічаюць вешалкі.

Дрэнныя ў вучняў адносіны і да пісьмовых работ. Ня рэдкі выпадкі, калі работы выконваюцца алоўкамі са сьлядамі частых падчыстак. Падчысткі так уеліся ў прывычкі, што і пры разьвязваньні нават арытмэтычных прыкладаў, пры адсутнічаньні рызінак, хоць пальцам паскрабе. Тое-ж робіцца потым і ў сшытках хатніх работ.

Адсутнасьць па вясковых школах бібліятэк прывяла да таго, што вучні ня ўмеюць карыстацца кнігай. Яны нават ня могуць знайсьці па падручніку патрэбны матар'ял і абавязкова запытаюцца: «на якой старонцы». Пры распрацоўцы заданьня па такіх прадметах, як гэамэтрыя, альгэбра, або фізыка, заданьне проста вучыцца і вельмі рэдка скарыстоўваецца сшытак для самастойных распрацовак па курсу.

Мастацкае выхаваньне ў вёсцы амаль што зусім не практыкуецца, вучні У гр. ня ўмеюць уладаць алоўкам пры маляваньні, ня ўмеюць правільна правесьці простую лінію ці начарціць кут, у той час, як комплексныя тэмы кожны раз вымагаюць маляваньня простых рэчаў, а ў праграму ўваходзіць і геомэтрычны матар'ял.

Чытаньне носіць чыста мэханічны характар. Аб дэклямацыі і казаць няма чаго.

Паняцьці аб самакіраваньні таксама вельмі слабыя. Вучні У-х груп слаба наведваюць агульныя вучнёўскія сходы, мала ўдзельнічаюць у правадзімых кампаніях. Зусім ня прывыклі да газэт, бо вясковыя школы мала аддаюць увагі газэтнай працы з вучнямі, распаўсюджваньню газэт сярод вучняў. Слабая пастаноўка працы з насьценгазэтай. Звычайна выгляд іх вельмі жалкі, такі і зьмест. Тут ня знойдзеш адбітку вясковага жыцьця, выразнага малюнку працы школы.

Адсутнічае ў большасьці вывучэньне ня толькі райёну, але і тэй тэрыторыі, якую абслугоўвае школа. Умовы хатняга жыцьця вучня, быту сям'і ў большасьці таксама вясковую школу ня цікавяць. На гэта зварочваецца ўвага толькі выпадкова, калі вучань пакіне школу.

Антырэлігійны бок у выхаваньні кульгае.

Казаць пра клюбную працу зусім ня прыходзіцца, бо вясковая школа часта ня мае больш-менш здавальняючых і нават клясных пакояў.

У сямігодках таксама шмат недагаворанасьці, недахопаў і перашкодаў у выхаваньні вучнёўства. Часта бываюць выпадкі, калі органы вучнёўскага самакіраваньня ўтвараюць суды над вучнямі за тое, што яны ня ўдзельнічаюць у добраахвотных грамадзкіх арганізацыях.

Слабая сувязь з піянэрарганізацыяй і шмат іншых хібаў. Праца сямігодак часта ідзе міма насельніцтва, мерапрыёмствы школы застаюцца для яго невядомымі. Рэдкі агульныя бацькаўскія сходы.

У апошнія часы пералічаныя недахопы становяцца прадметам абгаварваньняў настаўніцкіх канфэрэнцый, нарадаў. Але пакуль што праца ў гэтым напрамку разгорнута ня зусім здавальняюча.

Настаўніцкім калектывам яшчэ шмат засталося працы. У яе неабходна ўцягнуць вучняў, бацькоў, асабліва жанчын, і адзіным фронтам пайсьці на зьнішчэньне ўсіх хібаў школьнага жыцьця.

Настаўнік.

Амсьціслаў.

Калёквіумы не выганяць са школы, а правільна іх арганізаваць.

(З практыкі вясковага настаўніка).

У дадатку да «С. Б.» „Працаўнік Асьветы“ № 11 т. Малыхін закрануў пытаньне аб тых хібах, якія сустракаліся пры правядзеньні калёквіумаў у нашых школах, і вызначае шэраг момантаў да паляпшэньня гэтае справы.

На бягучы вучэбны год мы павінны загадзя абмеркаваць пытаньне агулам аб калёквіумах, гэта абгаварэньне распачаць зараз, а не адкладваць яго ў доўгую скрынку, чакаць таго часу, калі ўжо трэба рабіць выпуск са школы. Так прыблізна было ў мінулым годзе вясною.

Гэта пытаньне заслугоўвае значнае ўвагі падагагічнае думкі, аб ім павінны сказаць сваё слова настаўнікі.

На працягу некалькіх год мне прыходзілася прымаць удзел у правядзеньні калёквіумаў па вясковых адна і двухкамплектавых школах. Звычайна зьбіралася па некалькі школ разам з групамі вучняў у 20-30 асоб.

Разьмеркаваньне працы рабілася так, каб мець магчымасьць азнаёміцца з тэхнічнымі звычкамі пісьма праз пісьмовую працу па мове і арытмэтыцы, а потым вялася агульная гутарка па комплексах з іх мэтавымі ўстаноўкамі, каб з гэтае гутаркі выявіць агульнае разьвіцьцё, веды і разьвіцьцё мовы дзіцяці.

Мы ставім пытаньне так, каб гэту працу праводзіў сам настаўнік, ні ў якім разе не дапускалі, каб вёў гутарку райінспэктар, або іншы які незнаёмы таварыш, прыехаўшы «экзаменаваць».

Самой камісіі звычайна ніхто і ня бачыў, бо ў клясу прыходзіла ў часе калёквіуму, апрача бацькоў вучняў, якія прывозілі іх на калёквіум, шмат вясковага жыхарства, асабліва той маладняк, які яшчэ ня страціў сувязі са школай.

Ніхто з нас ня вёў ніякіх сьпісаў, не рабіў ніякіх занатаваньняў аб адказах таго або іншага вучня, не даваў яму поваду думаць, што вось яго ўжо запісалі, што ён нічога ня ведае.

Самая гутарка праходзіла так, каб выклікаць жвавасьць, ня даць задумавацца доўга над тым, чаго вучань не адказаў, інакш кажучы, мэтай гутаркі было ўцягнуць у разьвязную працу ўсіх дзяцей, разьвіць і выявіць іх актыўнасьць і здольнасьць. Таго, хто на пастаўленае пытаньне адразу адказаць ня мог, доўга ня мучылі, не прымушалі яго думаць над тым, чаго ён ня ведае—адказваў той, хто меў адказ гатовым.

Калі вучань не адказаў на адно запытаньне, дык ён ведаў і быў упэўнен, што яго і яшчэ спытаюць, што ён другое ведае, калі гэтага не адказаў. У ім раджаецца ўпэўненасьць у сваіх ведах.

Калі выклікаць вучня ў камісію, паставіць яго за сталом на месцы ды пачаць перасыпаць пытаньнямі з розных галін ведаў, па кавалачку ад кожнага комплексу, дык, зразумела, вучань лёгка можа заблытацца. А раз ён заблытаўся, дык тады папраўіцца ўжо цяжка. Пры форме-ж нашых гутарак заблытанасьці быць ня можа, бо праца тут праходзіць у тэй паступовасьці, якая пануе і ў працы школы—адно ўвязваецца з другім.

Пасьля такое гутаркі ў працягу гадзіны або паўтары коратка знаёміліся з тэхнікай чытаньня і вусным лічэньнем, і зноў такі ў форме кляснае прапрацоўкі.

На працягу ўсяго гэтага часу ніхто з староньніх, незнаёмы з нашай пастаноўкай працы, не сказаў-бы, што тут камісія праводзіць калёквіум; хутчэй можна было-б падумаць, што гэта настаўнік перад сваімі таварышамі-настаўнікамі дае практычную лекцыю па чытаньню або лічэньню.

Працу звычайна даручалі найбольш мацнейшым настаўнікам, а рэшта настаўнікаў, якіх зьяжджалася чалавек 5—10, лічылі сябе прысутнымі на практычнай лекцыі.

Гэта нават паляпшала прыёмы ў працы настаўнікаў, як і тыя практычныя лекцыі, якія мы імкнёмся практыкаваць дзеля павышэньня кваліфікацыі.

Пасьпяховасьць кожанага вучня камісія абмяркоўвала потым асобна.

Вось толькі пры абмеркаваньні пасьпяховасьці ўжо відаць было, што ёсьць камісія.

Калёквіумы ў большасьці праходзілі жыва і ў прысутнасьці грамадзкасьці.

Памятны адзін выпадак, калі на заключным пасяджэньні камісіі выступілі бацькі і казалі, што цяперашняя школа ня тая вучыць, як раней. Зараз дзеці ведаюць пра ўсе справы, а раней умелі толькі богу маліцца ды расьпісацца.

Такі самы характар могуць насіць і іншыя калёквіумы ў сямігодцы. Калёквыумы павінна быць пераведзены на падагуленьне працы. Настаўнік пэўнае дысцыпліны вядзе звычайна паўтарэньне ў VII клясай, камісія-ж ніякага ўдзелу тут ня прымае. Пасьля двух, трох-гадзіннае гутаркі выяўляецца, напершае, глыбіня прапрацоўкі матар'ялу гэтае галіны, часткова выявіцца веды паасобных вучняў, а слабейшых тым больш.

Наша трохгадовая практыка паказала, што вучні ня толькі не адчуваюць экзаменаў, але нават просяць працягнуць гутарку з удзелам сяброў камісіі, самі задаюць запытаньні.

Пры такой пастаноўцы калёквіумаў бязумоўна адпадаюць заседжваньні на цэлыя ночы, зуброжкі.

Адначасна з тымі сьветлымі бакамі нашых калёквіумаў былі і цьмяныя. Вельмі часта цень на калёквіумы наводзілі самі-ж настаўнікі. Так, напрыклад, у часе пісьмовых прац некаторыя настаўнікі стараліся дапамагчы вучням; гэта дапамога вылівалася ў тое, што настаўнік, калі няма каго з «чужых», проста дыктаваў, як пісаць. Або пры «чужых» абураўся на вучня і той ня ведаў, што рабіць, лічыў, што ён ужо нічога ня варты.

Прыходзілася дагаварвацца, каб настаўнікі ня шкодзілі працы па выяўленьню ведаў, і з году ў год справа наладжвалася.

Калі зараз ставіць пытаньне—патрэбны калёквіумы ці не, дык трэба адказаць, што правільна арганізаваныя калёквіумы ні ў якім разе нельга лічыць шкоднымі для нашай школы.

Калёквіумы апраўдваюць сябе тым, што яны дазваляюць азнаёміцца з тым, з якім запасам ведаў вучні выходзяць са школы, як глыбока прапрацоўвае настаўнік матар'ял, бацькі і іншае насельніцтва бачаць, якія дасягненьні мае савецкая школа ў справе разьвіцьця дзяцей; бацькі адчуваюць маральнае задаволеньне, што іх дзіцянё заканчвае адукацыю ў данай школе і ў гэтым урачыстым дні бачаць свайго роду парог, праз які вучань пераступае на далейшы жыцьцёвы шлях.

Калёквіумы трэба пакінуць, толькі арганізацыю іх трэба зьмяніць, палепшыць, каб вучні са задавольненьнем ішлі на іх, каб было відаць, што ў гэты дзень у вёсцы сьвята, што грамадзе перадаецца яшчэ жменька адукаванага маладняка, здольнага будаўніка новага сацыялістычнага жыцьця.

Я. Ж.

Мазыршчына.

„САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ“—АСЬВЕТНІКУ ПАТРЭБНА

Прасуньце газэту ў масы.

Газэта „Савецкая Беларусь“ з верасьня м-ца праводзе конкурс на лепшы мясцком саюзу працасьветы па распаўсюджаньню падпіскі на «Савецкую Беларусь» сярод асьветнікаў і насельніцтва. Неабходна адзначыць, што конкурс, па тых вестках, якія маюцца ў рэдакцыі газэты і ЦП саюзу Працасьветы, вынікі дае пакуль што вельмі і вельмі слабыя. Калі што і зроблена ў справе пашырэньня падпіскі на газэту сярод асьветнікаў і насельніцтва, дык гэта адносіцца да некаторых МК Менскай акругі, што-ж датычыцца іншых акруг, дык там праца амаль не распачыналася.

ЦП саюзу пытаньнем пашырэньня падпіскі на газэту «Савецкая Беларусь» не адзін раз займалася, прычым пры непасрэдным удзеле нізавых праворганаў шмат чаго ў гэтым напрамку ўдалося зрабіць. Мы маем тысячы падпісчыкаў на газэту сярод асьветнікаў, маецца больш двухсот дапісчыкаў-карэспандэнтаў.

Аднак, калі падлічыць агульны лік падпісчыкаў і параўнаць з агульным лікам членаў саюзу па БССР, які налічваецца ў сучасны момант 25000, дык трэба адзначыць, што лік падпісчыкаў на газэту вельмі малы. Адсюль вывад, што праворганы мала яшчэ зрабілі ў напрамку прасоўваньня газэты ў масы.

Газэта «Савецкая Беларусь» пакуль што замяняе нам, асьветнікам, у межах Беларусі настаўніцкую газэту. Пытаньні саюзныя, мэтадычныя, бытавыя, грамадзкай працы асьветніка заўжды мелі і маюць адбітак на старонках газэты. Асабліва вялікае значэньне старонка асьветніка мела ў справе абароны праўнага становішча асьветніка, калі начался ўкамплектаваньне культасьветных устаноў.

Зразумела, што як старонка асьветніка, так і дадатак яшчэ маюць шэраг недахватаў і ня зусім задавальняюць масы асьветнікаў, але тут менш вінавата газэта, больш вінаваты самі асьветнікі і праворганы, якія мала зрабілі ў сэнсе прысылкі з месц жывога матар'ялу для зьмяшчэньня яго ў газэце.

У сучасны момант перад саюзам цалкам, перад кожным членам яго, стаяць надзвычайна важныя задачы ў галіне культурнага будаўніцтва. Падняцьце якасьці працы культасьветных устаноў, лепшае абслугоўваньне членаў саюзу з боку праворганаў, уцягненьне ў грамадзка-палітычнае жыцьцё краіны, у сацыялістычнае будаўніцтва ўсяе масы асьветнікаў, барацьба за пралетарскую ідэалёгію, антырэлігійная праца ў школе і пазашколаю, ліквідацыя няпісьменнасьці, — усё гэта патрабуе належнага асьвятленьня на старонках газэты.

Зразумела, што ўсе гэтыя пытаньні належным чынам могуць быць высьветлены толькі ў старонцы асьветніка і ў дадатку „Працаўнік Асьветы“.

Да канца конкурсу мы маем яшчэ паўтара месяца. За гэты час усе праворганы павінны зрабіць усё магчымае, каб прасунуць газэту ў масы асьветнікаў.

Поруч з гэтым, наша задача—прасунуць газэту і ў сялянскія гушчы, бо газэта—гэта лепшы сродак палітычнага, грамадзкага і культурнага выхаваньня мас.

ЯЗ. МАЦЮКЕВІЧ.

Без газэты працаваць немагчыма.

Пытаньні культурнай рэвалюцыі, высунутыя XV партзьездам, ставяць перад намі аграмадныя задачы ў пабудове нашае краіны на сацыялістычных падставах.

Гэта вымагае ад нас, асьветнікаў, надзвычайна вялікай працы на вёсцы па падняцьцю сьвядомасьці сялянства і па азнаямленьню яго з мерапрыёмствамі савецкае ўлады ў гэтай справе.

Дзеля гэтага настаўнік сам павінен быць даскапала знаёмы з рознымі мерапрыёмствамі ўраду і партыі на вёсцы.

Адным з лепшых дапаможнікаў асьветніку тут зьяўляецца ўрадавая газэта „Сав. Беларусь“.

Па-другое, «Сав. Беларусь дае старонку асьветніка і дадатак «Працаўнік Асьветы», дзе зьмяшчаецца шмат каштоўнага мэтадычнага матар'ялу і, наогул, аб працы асьветніка. Улічваючы ўсё гэта, ня прыходзіцца і гаварыць аб тым, ці павінен асьветнік выпісваць сваю газэту.

У гэтым напрамку была дадзена дырэктыва і па саюзнай галіне, але, на вялікі жаль, яна не выканана. Што зрабілі МК і групкомы у часе першага конкурсу? Нічога, апрача 7-8 МК, якія хоць трохі разгарнулі працу па пашырэньню газэты.

Зараз праходзіць ІІ-гі конкурс. Значная частка МК і групкомаў і на гэты раз яшчэ не разгарнулі працы, ня гледзячы на тое, што гэты конкурс дае магчымасьць мясцкомам павялічыць свае сродкі на культпрацу. У гэтым павінны быць зацікаўлены не толькі МК, але і ўсе сябры саюзу.

Тэрмін конкурсу надыходзіць к канцу. Час каротак, і трэба пасьпяшаць, скарыстаўшы ўсе магчымасьці ня толькі упаўнаважаным, а і паасобным сябрам саюзу. Асьветнік павінен ужо зразумець, што культурніку працаваць без газэты немагчыма.

НАСТАЎНІК П. ЛАБУС.

Самахвалавічы.

Кожны настаўнік павінен выпісаць „Савецкую Беларусь“

«Савецкая Беларусь» найбольш поўна і ўсебакова высьвятляе жыцьцё нашай краіны: разьвіцьцё нашае гаспадаркі, культуры, жыцьцё паасобных мясцовасьцяй Беларусі. «Савецкая Беларусь», як урадавы орган, зьмяшчае ўсе пастановы нашага Цэнтральнага ўраду і дае багатую хроніку.

Кожны настаўнік, як культурны працаўнік сярод працоўных мас (гораду і вёскі), павінен заўсёды быць у курсе нашага гаспадарчага, савецкага і культурнага будаўніцтва, і таму „Савецкая Беларусь“ для яго зьяўляецца зусім неабходнай у штодзённай грамадзкай працы.

«Савецкая Беларусь» на «Старонцы Асьветніка» адбівае жыцьцё асьветніка, яго працы, яго прававое і матар'яльнае становішча, а ў дадатку «Працаўнік Асьветы» дрецца шмат матар'ялу па будаўніцтву нашае савецкае школы, што асабліва патрэбна настаўніку.

Неабходна толькі, каб і „Старонка“ і дадатак сталі больш блізкімі асьветніцкай масе, каб большая колькасьць асьветнікаў падавала матар'ял у газэту і дадатак, каб больш высьвятляўся мясцовы вопыт.

Ня менш важным і цікавым зьяўляецца і „Літаратурны Дадатак“, асабліва калі ня выпісваецца літаратурная часопісь. Некаторыя невялічкія па разьмеру і мастацкі напісаныя творы ў «Літар. Дадатку» могуць быць з цікавасьцю прачытаны настаўнікам і вучнямі.

„Савецкая Беларусь“ найбольш поўна высьвятляе і жыцьцё Заходняй Беларусі.

Усё-ж было-б пажадана і вельмі патрэбна, каб „Сав. Беларусь“ давала больш кіруючага матар'ялу ў выглядзе перадавіц паасобных артыкулаў, а не абмяжоўвалася толькі вытрымкамі з «Правды» ці «Известий». Такі кіруючы матар'ял патрэбен для чытачоў з працоўных мас і культурных працаўнікоў сярод гэтых мас (зразумела, і для настаўніка).

Дробны матар'ял (заметкі і малазначучыя паведамленьні) могуць быць паменшаны, ад чаго газэта мала страціць.

Наогул-жа, „Сав. Беларусь“ вельмі і вельмі неабходна для кожнага асьветніка. Трэба, каб кожная школа, кожны настаўнік выпісаў «Сав. Беларусь» і пашырыў яе сярод працоўных мас.

В. САМЦЭВІЧ.

Н.-Барысаў.

На шлях культурнай рэвалюцыі.

Другі зьезд т-ва «Прэч Няпісьменнасьць» аб працы нізавых ячэек.

Другі Ўсебеларускі зьезд т-ва «ПН», які адбыўся ў кастрычніку м-ца г. г., падагуліў працу т-ва за два гады і вызначыў шраг новых задач у далейшай працы т-ва, асабліва нізавым ячэйкам.

Зьезд надаў надзвычайна вялікае значэньне працы нізавых ячэек, таму што галоўная наша праца павінна быць на прадпрыёмстве і ў вёсцы—там, дзе знаходзіцца нізавая ячэйка.

Падагульваючы матар'ял з месц, а гэтак сама з дасьледваньнем працы на мясцох, выяўлена, што наша т-ва не змагло праводзіць канкрэтную, практычную працу, якой вымагае ад яго жыцьцё. Неабходна было ўнесьці шмат чаго новага, каб зрабіць наша т-ва лёзьвкай, якая змагла-б справіцца з задачай, пастаўленай перад намі партыяй і савецкай уладай.

Калі ў мінулыя гады т-ва «ПН» праводзіла сваю працу без асаблівых заданьняў, бяз вучоту яе, дык зараз яму адведзена канкрэтнае месца ў працы па ліквідацыі няпісьменнасьці па рэспубліканскаму пляну і наогул праводзеньне культурнае працы сярод насельніцтва.

Палітычнай і першачарговай задачай у працы т-ва зьезд паставіў ліквідацыю няпісьменнасьці і малапісьменнасьці сярод тэй часткі насельніцтва, удзел якой у агульнай справе сацыялістычнага будаўніцтва надзвычайна неабходны і каштоўны.

Да гэтай часткі насельніцтва трэба аднесьці наступныя катэгорыі: парабкоў, сельгаслерабочых, дапрызыўнікаў, жанчын-дэлегатак, рабочых і сяброў прафсаюзаў. Асаблівую ўвагу трэба зьвярнуць на ўтварэньне лікпунктаў на прадпрыёмствах, у калгасах, саўгасах, на меліярацыйных і лясных распрацоўках, узяўшы напрамак на зьніжэньне няпісьменнасьці сярод гэтых пластоў насельніцтва ў тэрміновым парадку.

Праца па ліквідацыі няпісьменнасьці сярод нацменшасьцяй займала да гэтага часу зусім нязначнае месца, дзякуючы шэрагу прычын, на гэта: адсутнасьць падручнікаў, настаўнікаў-ліквідатараў і інш. Заraз гэтыя недахопы паступова зьнішчаюцца. Трэба т-ву „ПН" зьвярнуць увагу на максымальнае абслугоўваньне нацменшасьцяў праз утварэньне нацыянальных лікпунктаў, груп індывідуальнага навучаньня і школ малапісьменных.

Падыходзячы да практычнай працы, нізавыя ячэйкі павінны канкрэтна вызначыць, выходзячы са сваіх магчымасьцяў, пляны ў галіне ліквідацыі няпісьменнасьці.

Разгортваньне сеткі лікпунктаў, груп індывідуальнага навучаньня і школ малапісьменных трэба ўвязаць з плянам усеагульнага навучаньня, звяртаючы асаблівую ўвагу на тыя мясцовасьці, дзе культурны асяродак да гэтага часу адсутнічае. Гэта—галоўныя задачы, пастаўленыя зьездам перад т-вам па галіне ліквідацыі няпісьменнасьці і малапісьменнасьці.

На пытаньне—ці зможа сёньня прыступіць кожная акруговая арганізацыя т-ва «П. Н.» да выкананьня стаячых перад нізавой сеткай ячэек задач, неабходна зазначыць, што дзеля ажыцьцяўленьня гэтых задач трэба правесьці наступныя мерапрыёмствы, вызначаныя другім зьездам: палепшыць арганізацыю т-ва колькасна і ўзмацніць якасна, зьвярнуўшы асаблівую ўвагу на ўцягненьне ў шэрагі сяброў ячэек рабочых і бядняцка-серадняцкую частку насельніцтва вёскі. Культурны паход камсамолу неабходна выкарыстаць у напрамку росту таварыства і пашырэньня яго працы. Рост т-ва за кошт камсамолу будзе лепшым вынікам культурнага паходу і замацаваньня сумольнай працы ў далейшым.

Кожнаму новаму сябру неабходна даць адпаведную нагрузку, згодна яго ведам і здольнасьцям, прасачыць за выкананьнем яе, паступова выхоўваючы новы актыў т-ва.

Працу нізавых ячэек не замыкаць у вузкія колы сяброў ячэйкі, а выносіць на абгаварэньне шырокіх колаў насельніцтва, савецкіх і прафэсыйных устаноў, абгаварваючы праробленую працу, пытані практычнай працы, якую праводзе т-ва сёньня і мае праводзіць на далейшы час.

Трэба раз назаўсёды пазбавіцца ад выдзяленьня кіруючых асоб у нізавыя ячэйкі, раённыя і акруговыя саветы. Яны павінны быць абраныя—гэта дасьць магчымасьць падняць на належную вышыню актыўнасьць сяброў т-ва «П.Н.», а падняць актыўнасьць, гэта значыць зрабіць арганізацыю, дзейнай справіцца з тымі задачамі, якія пастаўлены перад ёй.

Неабходна ўвесьці ў сыстэму правядзеньня ў раёнах сходаў-канфэрэнцый сяброў таварыства дзеля абмену вопытам працы ячэек і абгаварэньня пытаньняў практычнай працы таварыства.

Правядзеньне раённых канфэрэнцый практыкаваць трэба раз у 2—3 месяцы, а ў іншы час неабходна ячэйкам апірацца ў штодзённай працы на сельсавет, хату-чытальню, школу, школу малапісьменных і чырвоны куток, увязваючы сваю працу з працай гэтых устаноў.

Зьезд закрануў пытаньне самаадукацыйнай працы. Трэба працу ячэйкі пабудаваць так, каб кожны сябра т-ва змог павышаць свой узровень ведаў праз удзел у працы гурткоў самаадукацыі, завочнага навучаньня, праз удзел у працы розных камісій пры ячэйках, хатах-чытальнях і інш.

Калі раней перад т-вам стаяла галоўная задача—ліквідацыя няпісьменнасьці, дык зараз паўсталі такія задачы, як дапамога органам НКА па ўвядзеньню ўсеагульнага навучаньня, утварэньню розных самаадукацыйных гурткоў, дапамога органам палітасьветы ў справе ўвядзеньня завочнага навучаньня, пашырэньне сярод насельніцтва тэхнічных ведаў, прасоўваньне кніжкі і газэты ў вёску і г. д.

Шырокі грамадзкі кантроль над пастаноўкай навучальнай справы ў лікпунктах, школах малапісьменных і інш. над скарыстаньнем кожнай капейкі ня толькі т-вам, але і органамі НКА, прафсаюзамі, каапэрацыяй—гэта адна з першачарговых задач нізавых ячэек.

Трэба зьвярнуць увагу на дапамогу вёсцы грашыма, падручнікамі, дапаможнікамі і працоўнай сілай, выкарыстоўваючы наша чырвонае студэнцтва, якое едзе на канікулы ў вёску.

Зьезд адзначыў слабы абмен вопытам працы паміж ячэйкамі праз друк як мясцовы, так і цэнтральны. На гэта трэба зьвярнуць увагу.

Значнай перашкодай у разгортваньні працы т-ва была адсутнасьць матар'яльнай базы, і гэтым пытаньнем мала займаліся нізавыя ячэйкі; нават збор сяброўскіх узносаў рабіўся несвоечасова. У далейшай працы трэба рашуча ставіць пытаньне аб своечасовай уплаце сяброўскіх узносаў; апрача таго, трэба сыстэматычна ў раённым і акруговым маштабе наладжваць праводзеньне грашовых мерапрыёмстваў культурнага зьместу, як кінопастаноўкі, спэктаклі, лекцыі.

Вось тыя галоўныя задачы, якія высунуў 2-гі зьезд т-ва «П. Н. перад нізавымі ячэйкамі. Выконваючы гэтыя задачы, ячэйкі тым самым выконваюць пастановы партыі і савецкай улады ў галіне культурнага будаўніцтва нашай краіны.

В. Мухін.
Я. Жаўмёнак.

Пра кітоў, для якіх няма законаў.

Практыка мінулых гадоў паказала, што ў нас так званае пераўкамплектаваньне школ праходзіла ў многіх мясцох ненармальна кожны год.

Саюз працасьветы і Наркамасьветы прынялі шэраг мер, каб ніякіх неабгрунтаваных звальненьняў і перакідак не рабілася. Пісалася досыць аб гэтым і ў друку.

Аднак, з некаторых месц паступаюць весткі, што недарэчнасьці мелі месца і ў гэтым годзе.

Вось некалькі фактаў.

Арлоўскаму інтарэсы цёшчы даражэй за школьныя.

У Нова-Палескай школе, Круглянскага райёну, Аршанскай акругі, працавала настаўніцтва Горбік. Настаўніца, як настаўніца.—Працу выконвала і школьную, і грамадзкую. Адна толькі была перашкода ў яе працы—памяшканьне пад школай нікудышнае—звычайная сялянская хата, тут і кляса, і кватэра настаўніцы, і ўсё іншае. І яшчэ на біду ў настаўніцы трое дзяцей, якіх у часе заняткаў хоць на вуліцу выкідай.

Цярпела настаўніца, цярпела і ўрэшце зьвярнулася да старшыні сельсавету Арлоўскага і стала даводзіць яму, што ў памяшканьні мучацца і школьнікі і яна сама, што за тыя грошы, якія выплачваюцца за гэту хату, можна наняць шмат лепшы будынак.

Але... Але, як на гора, хата пад школай хоць і дрэнная, але за тое яна зьяўляецца ўласнасьцю цёшчы самога старшыні сельсавету Арлоўскага.

Куды там шукаць новы будынак! Як-жа цёшча застанецца бяз прытулку?!

„Не, парашыў Арлоўскі, няварта перамяшчаць школу,—лепш я перамяшчу настаўніцу і клопату менш, і цёшчы дагаджу“.

Да пераводу-ж настаўніцы ён таксама прычыну знайшоў.

На агульным сходзе сяляне вёскі **„вынесьлі“** пастанову (як яе ўдалося правесьці Арлоўскаму, гэта ўжо яго ўласны сакрэт) наступнага зьместу:

> „... ввиду того, что настаўніца помещается в школе, имеет трое малых детей и во время занятия ее дети не дают ученикам заниматься, а также настаўніца во время занятия зимнее время доит коз в школе также из-за принципа не хочит заниматся с учениками общее собрание просит инспектарыят сменить на-цу Новапалесскай школы“...

Пастанову, як бачыце, зварганілі хоць куды.

У Круглянскім РВК людзі «не лыком шыты и не лаптем щи хлебают» —жаданьне Арлоўскага задаволілі.

Актыўнасьць выяўляй, а начальства не чапай.

Там-жа на Аршаншчыне, толькі ў іншым райёне, у Копыскім, у Старасельскай сямігодцы працаваў настаўнік Казанскі. Працаваў ня кепска. Актывістам лічыўся. Але выходзіць, што актывістам трэба ўмець быць.—У школе ты працуй, грамадзкую працу вядзі, толькі начальства не чапай.

Казанскі-ж мусіць гэтага ня ведаў і меў прывычку на розных сходах і канфэрэнцыях сьмела сказаць аб усіх недарэчнасьцях, якія ён назіраў.—Бывае, трохі ўсыпе старшыні РВК Белавусаву, не пасаромяцца інспэктара асьветы Суворава, адказнаму сэкратару свайго раймясцкому працасьветы Шпаку таксама ня спускаў.

І вось гэтыя паважаныя тры кіты, на якіх трымаецца, можна сказаць, асьвета ў райёне, далі Казанскаму магчымасьць адчуць сэнс зьместу падзагалоўку гэтай гісторыі.

Пачалося з мясцкому. Шпак вынес пастанову на пасяджэньні МК «**Пазбавіць Казанскага выбарчых правоў**».

Сувораў пастанавіў — перакінуць Казанскага ў другую школу. Белавусаў-жа падтрымаў пастанову Суворава. Далей вузел пачаў яшчэ больш заблытвацца. У тэй школе, куды хацелі перакінуць Казанскага (вёска Зубава), працуе жонка настаўніка гэтай-жа Старасельскай сямігодкі Зяньковіча, жонка-ж Казанскага працуе таксама ў сямігодцы. Тут зацікаўлена адразу чатыры асобы. Казанскі і Зяньковіч пачалі прасіць Суворава, каб ён Казанскага з жонкай не разлучаў, а перавёў у Зубава Зяньковіча да жонкі. Здаецца, усё проста, і ўсе будуць задаволены.

Але, як я і казаў вышэй, Сувораў і Шпак ня лыкам шыты, яны і тут знайшлі выхад—**параілі настаўнікам памяняцца жонкамі**, і пытаньне будзе вычарпана.

Праўда, акруга згадзілася з настаўнікамі, Сувораў-жа з акругай спрачаецца і хоча правесьці ў жыцьцё сваю пастанову.

Шалабада «абараняе».

Адказным сэкратаром Амсьціслаўскага РМК працасьветы зьяўляецца Шалабада. Ён таксама абараняе правы асьветнікаў.

Напрыклад, працаўнікі дзіцячага гарадзкога саду заміж стаўкі 54 руб. атрымоўваюць 36 руб. Бачыце, штат з працай не спраўляецца, а таму за кошт зацьверджанага штату павялічылі лік працаўнікоў.

У дзіцячым гарадку таксама штат недастатковы, але нічога—«устроілісь», дзень аддачынку ануліравалі.

У сэнсе перакідак і звальненьняў Шалабада больш далікатны, чым Шпак. Выбарчых правоў нікога не пазбаўляе, сілком не перакідае, робіць гладка—«і козы сыты і сена цэла».

Возьмем хоць-бы настаўніцу першай гарадзкой сямігодкі Лукашонак. Яна і актыўная і працаўніца добрая (такая думка аб ёй існуе ў адміністрацыі школы і акруговым інспэктарыяце), але бузіць ня любіць. Шалабада так тактычна падышоў да яе, што яна «дабраахвотна» (па заяве самаго Шалабады) згадзілася перавесьціся ў другую школу, а на яе месца прызначылі... жонку начальніка міліцыі г. Амсьціслаўля.—Свой чалавек, як не дапамагчы.

Або возьмем загадчыцу дзіцячага гарадка Сокалаву—таксама абышлося бяз лішняга лямэнту. Паехала яна лячыцца на курорт, а яе тымчасам зьнялі і прызначылі на яе месца жонку... самога Шалабады.

Пытаньне трэба паставіць больш рашуча.

З пералічаных вывіхаў відаць, што сярод мясцовых працаўнікоў ёсьць яшчэ катэгорыя людзей, для якіх законы ня пісаны і не для іх выдадзен «Кодэкс Законаў аб Працы».

Што ім пасьля гэтага розныя абежнікі, інструкцыі, грамадзкая думка і інш.?!

Звычайна ва ўсіх недахопах працы прынята лічыць вінаватым настаўніка, і ён-жа і адказвае. А каб знайсьці корань гэтых недахопаў, дык аб гэтым ня дбаюць.

Дзеля пасьпяховай працы настаўніцтва трэба перш за ўсё стварыць спрыяючыя маральныя абставіны. А гэта робіцца ня ўсюды.

Дзеля прыкладу бяром ізноў Копыскі райён, на Аршаншчыне. Там пасьля гісторыі Казанскага і Зяньковіча, старшыня РВК Белавусаў, замест таго, каб ліквідаваць недарэчнасьць, на раённым сходзе настаўнікаў кінуў абвінавачаньне ўсяму настаўніцтву ў «лістападаўшчыне».

Пара ўжо, урэшце, усім гэтым бязглуздасьцям палажыць канец. З такім становішчам мірыцца далей нельга.

Камлюк

Сяброўства дчяцей і пэдагагічны працэс.

У справе выхаваньня сярод вучняў калектывізму, грамадзкай ініцыятывы і салідарнасьці, супрацоўніцтва і таварыскай дапамогі наша савецкая школа наступова ідзе ўперад, што вельмі неабходна ў справе сацыялістычнага будаўніцтва. Шырокі ўдзел вучняў у розных органах вучнёўскага самакіраваньня, у розных камісіях, арганізаваны ўдзел школы ў грамадзка-карыснай працы—вось той шлях і тая школа, дзе нашы вучні набываюць пэўныя калектывістычныя звычкі. Вялікае значэньне ў гэтай справе маюць, бязумоўна, і мэтады працы школы. Экскурсіі, калектыўныя заданьні ў значнай меры прышчапляюць звычкі калектыўнай працы.

Але побач з гэтым калектыўным, раявым жыцьцём ідзе і захаванае асабовае жыцьце вучняў з іх асабістымі перажываньнямі, надзеямі, сымпатыямі, настроямі,—жыцьцё, на якое, на вялікі жаль, мала зьвяртаецца ўвагі пэдагогамі.

У жыцьці вучняў 10-14 год вялікую ролю адыгрывае асабістае сяброўства, сяброўская блізкасьць паміж вучнямі.

Нам здаецца, што пэдагог-настаўнік павінен ведаць сваіх вучняў і з гэтага боку, каб ведаць душэўныя запатрабаваньні вучняў і выкарыстаць іх дзеля належнага пэдагагічнага працэсу. А між іншым пытаньню вучнёўскага сяброўства мала ўдзяляецца ўвагі з боку настаўніцтва і з боку пэдагагічнага друку. Гэта пытаньне досыць цяжкае для вывучэньня, бо вучні ня зусім адкрыта і шчыра выказваюць перад другімі, хоць-бы і блізкімі людзьмі, свае таемныя перажываньні.

Вучні ў гэты пэрыяд свайго жыцьця заўсёды маюць свае асаблівыя інтарэсы, свае таемнасьці. Пытаньні сяброўства, узаемнай адданасьці, таварыскай узаемнасьці займаюць вялікае месца ў жыцьці дзяцей гэтага ўзросту. Нам вядомы выпадкі, калі, напрыклад, група выхаванцаў дзіцячага дому ў вялікім сакрэце ад таварышоў і настаўнікаў падрыхтоўвала пляны прыгодніцкіх вандраваньняў і потым досыць удала іх ажыцьцяўляла.

Дзеці ў юнацкім узросьце шукаюць гэраічных момантаў у жыцьці і самі стараюцца паставіць сябе ў налажэньне любімых імі гэрояў.

У запісах аднаго вучня мы чытаем:

> «Гэта (учынкі партызана Мухі) мне вельмі падабаецца, бо я люблю чытаць аб такім гэраічным жыцьці, а аб цяперашнім жыцьці ня люблю».

Аналёгічныя-ж выказваньні мы сустракаем досыць часта. Гэта асабістая дзіцячая рамантыка змушае дзяцей побач з агульным жыцьцём калектыву ствараць сабе яшчэ асабовы дзіцячы мір са сваімі таемнасьцямі, сакрэтамі, змушае шукаць і найбольш ідэальных сяброў з агульнай таварыскай сям'і.

Каго-ж дзеці лічаць сваімі найлепшымі сябрамі і чаго патрабуюць яны ад сваіх сяброў? Дзеці выбіраюць сабе сяброў з «добрым характарам», «праўдзівых», «якія разумелі-б чужыя пачуцьці» і захоўвалі-б давераныя ім сакрэты.

> «Мая таварышка,—піша адна вучаніца,—лепш за ўсіх іншых. Я ёй даверваю свае таемныя думкі (хоць і ня так, як свайму дзеньніку). Хацела-б мець такога таварыша, які ніколі не гаварыў-бы аб тым, што я яму даверыла, нават і са мной».

Другая так піша аб сваей таварышцы:

> «Ёй можна даверыць свае думкі і перажываньні. Яна нікому аб іх не раскажа; яна ня будзе, як іншыя, у вочы лісьлівіць, а за вачмі перамываль костачкі».

У сяброўстве дзяўчат больш сардэчнасьці, шуканьняў дабраты, мяккасьці і чуласьці. Хлопчыкі ў сяброх шукаюць надзейных таварышоў у розных плянах.

> „Калі мы ўмовімся зрабіць што-небудзь цікавае і добрае,—піша адзін,—дык ён (сябра) нікому ня скажа да таго часу, пакуль мы свайй думкі ня выканаем. Іншым таварышам з імі сябраваць вельмі цяжка. Мы патрабуем паўнейшай дабраты і паўчаньня».

Выдаць таварыша, нават калі ён што і кепскае зрабіў, лічыцца недапусьцімай здрадай. Лепш сваімі сіламі і сваім розумам выправіць памылку. Адсюль часамі і непаразуменьні настаўнікаў з вучнямі. Настаўніку ў такіх разох трэба быць вельмі асьцярожным і не дамагацца ад вучняў абавязковай выдачы таварыша, дапусьціўшага тую ці іншую памылку.

Сяброўства звычайна завязваецца ў школе ва ўзросьце 8-10 год, а часамі і з ранейшых дзіцячых гадоў.

Канкрэтнае выражэньне сяброўства выяўляецца ў сумесных праводжаньні часу, сумесных занятках па падрыхтоўцы лекцый, у аказаньні рознай дапамогі. Некаторыя азначаюць, як няўхільную ўмову сяброўства, аднолькавасьць сацыяльнага становішча. Супольная праца па сельскай гаспадарцы, у атрадзе таксама маюць значэньне ў падтрыманьні сяброўскіх сувязяў.

Вось гэтыя асабістыя перажываньні, асабістыя шуканьні цеснага і блізкага сяброўства мы вельмі часта недаацэньваем у нашай вучэбна-выхаваўчай працы, і гэта перашкаджае нашаму збліжэньню і ўстанаўленьню цеснай сувязі з вучнямі. Мы павінны ведаць, чым жывуць нашы вучні па-за нашым беспасрэдным уплывам. Сяброўскія сымпатыі вучняў мы павінны выкарыстаць дзеля пэдагагічнага ўплыву і накіраваць у бок выпрацоўкі стапоўчых настрояў, разьвіць іх у моцныя таварыскія сувязі на падставе супольнай карыснай працы.

В. Самцэвіч.

Майстэрні ў працоўнай школе.

(Менск).

Пры 24-ай савецкай працоўнай школе арганізаваліся ў гэтым навучальным годзе 4 майстэрні: загатовачная, шавецкая, пераплётная і сьлясарна-кавальная.

Майстэрні былі арганізаваны бацькаўскім камітэтам, які заўважыў беднасьць самае школы, адсутнасьць сродкаў і неабходнасьць каб [illegible] працоўных навыкі выхаванцам школы, якія скамплектаваліся, галоўнымчынам, з самае гушчы беднаты гораду, беспрытульных і дэклясаванага насельніцтва гораду.

Былі сабраны сродкі ад адлікаў паміж некаторых бацькоў, сам бацькаўскі камітэт дастаў на выплату машыну для загатовачнай майстэрні. Іншыя інструманты для шавецкае і кавальнае майстэрняў таксама дасталі некаторыя бацькі-майстры, і такім чынам былі абсталяваны прымітыўна 4 майстэрні пры школе.

З вялікімі цяжкасьцямі прышлося працаваць у працягу першага месяца кастрычніка ў майстэрнях. Струмантаў не хапала, каб абслужыць усіх вучняў у майстэрнях. Таксама дрэнна было і з абсталяваньнем.

Кіраўніцтва майстэрнямі вялі таксама бацькі-майстры, якія прыходзілі ў школу ўвечары, пасьля сканчэньня сваёй працы і пасьля заняткаў у школе.

У майстэрнях дзеці, пад кіраўніцтвам майстроў, пашылі абутак да сьвята Кастрычнікавае рэвалюцыі. Гэты абутак быў выдадзен беднейшым дзецям школы, як падарунак.

Пачатая праца бацькаўскім камітэтам пры 24-ай школе надта карысная.

Н. Г—д.

ФЭЛЬЕТОН.

Або—настаўнік, або—не.

З грамадзянінам Сымонам Шуляkoўскім вышаў казус, і даволі арыгінальны казус. Чалавек быў настаўнікам, як сам ён прызнаўся—28 год, і раптам стаў ня толькі не настаўнікам, а нават няпісьменным.

Што?! Вы ня верыце? І я ня верыў, пакуль не пераканаўся. Але-ж гэта факт, праўда, крыху сумны, але—факт...

З былым настаўнікам, а зараз няпісьменным грамадзянінам С. Шуляkoўскім, я пазнаёміўся ў дарозе. Мы ехалі разам з мястэчка Старыя-Дарогі ў м. Глуск. Конь ішоў традыцыйнай балагольскай хадой: ні то шагам, ні то бягом. На разьбітых бабруйскіх дарогах аграмадную балагольскую каламашку трасло, падкідала, калаціла. На рытвінах і карэньнях, што перасякалі дарогу, каламашка зьвінела, скрыпела, стагнала—хадуном хадзіла. У такія моманты мой спадарожнік падскакваў, хватаўся за бок і енчыў.

— Чаго гэта вас так?—зьдзівіўся я.

— Бок баліць... хворы я, стагнаў мой спадарожнік... Мне і ехаць ня трэба было ў такую дарогу.

— Дык чаго-ж вы паехалі, калі ня трэба было?

А вось за тым, што трэба было,—адказаў ён нездаволена і, памаўчаўшы, дадаў:—Грошы зароблены ня хочуць мне плаціць... Быў я настаўнікам, цяпер звольлі і пэнсіі не даюць.

— Як-жа гэта так?—не паверыў я. Быць ня можа такога.

— А вот-жа бывае,—дадаў ён са злосьцю. І калі мы выехалі на больш роўную дарогу, мой спадарожнік расказаў мне пра той казус, як ён з настаўніка перарабіўся ў няпісьменнага чалавека...

Год 30 таму назад гр. С. Шуляkoўскі скончыў менскую духоўную сэмінарыю, але не пайшоў па папоўскай лініі: пацягнула яго ў настаўнікі. Вытрымаў ён экзамен на настаўніка і пачаў працаваць у школцы. Да вайны працаваў, да 14 году. А ў 14 годзе ўзялі настаўніка Шуляkoўскага ў салдаты і пагналі праліваць кроў «за веру и отечество». Не праліў крыві настаўнік Шуляkoўскі,—ці то крыві шкада было, ці то выпадку ня было—невядома, а як скончылася вайна, зноў пайшоў у настаўнікі. Працаваў ён у школках у межах цяперашняга Глускага і Старадароскага раёну. У часе розных акупацыяў у настаўніка Шуляkoўскага прапалі дакумэнты ў тым ліку і аб адукацыі. Як і якім чынам—невядома, але факт—прапалі дакумэнты. Асталася толькі, як кажуць, душа і цела, а пашпарта і няма. Ясна, чалавек аказаўся ня поўным: пры душы ды целе, але бяз пашпарту. Аб гэтым настаўнік Шуляkoўскі ня дужа гараваў: быў ён настаўнікам і ўсе ведалі, што ён настаўнік.

Так і працаваў чалавек без паперкі. Працаваў да сёлетняга году, а сёлета ўзялі ды звольлілі настаўніка Шуляkoўскага і звольлілі тады, як ён ляжаў хворы ў глускай больніцы, аб чым паведаміў Старадароскаму РВК выпіскай з больніцы.

Звольлілі і крышка.

— Няма ў цябе, кажуць, папер, што ты настаўнік.

— Якія-ж паперы, зьдзівіўся Шуляkoўскі, усе-ж ведаюць, што я настаўнік.

— Мала што... паперу давай.

Сабраў настаўнік Шуляkoўскі аб тым, што ён настаўнік, подпісаў нешта каля трохсот сялян і сельсавет пасьведчыў і панёс гэта ў РВК.

— Вось вам і паперы, кажа, аб тым, што я настаўнік.

— Паперы, зьдзівіліся там, гэта-ж подпісы сялян. Які-ж гэта дакумэнт? Ты нам настаяшчыя дай, за подпісамі і пячаткай прапячатаныя, а гэтыя, брат, кінь, не гадзяцца.

Так і звольлілі настаўніка Шуляkoўскага канчаткова.

— І вось я цяпер хворы еджу, каб чаго небудзь дабіцца, але нічога ня выходзе.

Тут мой спадарожнік ізноў схапіўся за бок і пачаў енчыць, бо мы ўвьехалі на грэблю і каламашку так пачало трэсьці, што, здавалася, вытрасе ўсё нутро.

— Ну, а як саюз на гэта глядзіць?—пацікавіўся я.

— Ну, што-ж саюз? Ён нібы бароніць, але калі што будзе, а я цяпер бяз хлеба сяджу...

Я зацікавіўся гэтай справай і, будучы ў Бабруйску, спэцыяльна зайшоў у інспэктарыят асьветы, каб больш дакладна азнаёміцца з лёсам Шуляkoўскага.

— Вы пра Шуляkoўскага Сымона?—зьвольлілі мы яго,—парадавалі мяне ў інспэктарыяце.—Звольлілі за наведваньне царквы і няпісьменнасьць.

— Як за няпісьменнасьць? Ён-жа ў вас настаўнікам быў, 10 год!

— Мала што быў... папер у яго няма, што ён настаўнік.

Вось вам і факт. Быў чалавек настаўнікам, калі ня лічыць даваеннага часу, дык пры савецкай уладзе ўжо 10 год, і раптам аказаўся няпісьменным.

Што гэта? Ці тут зьдзек над настаўнікам, ці другое, ня менш праступнае—нядбайнасьць кіраўнікоў асьветы. Бо пытаньне можна паставіць толькі так: або гр. Шуляkoўскі—настаўнік, або—не.

Калі ён настаўнік, калі верыць таму, што ён кажа: 28 год працы аддаў на ніве народнай асьветы, страціў здароўе і цяпер яго выкідаюць бяз пэнсіі, проста на вуліцу, толькі затым, што ён ня мае паперкі,—гэта ёсьць зьдзек, гэта праступнасьць, за якую і турмы мала.

З другога боку, калі прызнаць, што гр. Шуляkoўскі не настаўнік, калі верыць інспэктарыяту асьветы, што Шуляkoўскі зволен за наведваньне царквы і няпісьменнасьць, дык тут яшчэ большая праступнасьць.—Раз Шуляkoўскі няпісьменны чалавек і царкву наведвае, як-жа ён быў 10 год настаўнікам у савецкай школе? Куды-ж глядзелі кіраўнікі асьветы? Як яны асьмеліліся даручыць няпісьменнаму чалавеку выхаваньне нашых дзяцей? Мог няпісьменны чалавек даць грамату дзіцяці? Значыць, ён яе не даваў. І 10 год не даваў! Куды-ж мы глядзелі?

І калі няпісьменны чалавек 10 год быў настаўнікам і бабруйскія кіраўнікі асьветы гэтага ня бачылі, чым мы пасьля гэтага гарантаваны, што ў Бабруйшчыне такі Шуляkoўскі толькі адзін? А можа іх сярод настаўніцтва 10—30 проц.

Так. Такое пытаньне мы можам паставіць Бабруйскаму інспэктарыяту асьветы. Бо казус з гр. Шуляkoўскім штосьці ня вусім яснае. І мы лічым, што, урэшце, трэба больш дакладна і больш уважліва вырашыць справу з грамадз. Шуляkoўскім—або ён настаўнік, або—не...

Леанід Свэн.

ПАДРЫХТОЎКА НОВЫХ ПЭДАГОГАЎ КУЛЬТАЕ.

Пра акадэмічную пасьпяховасьць студэнцтва БДзУ.

У апошнія часы справе акадэмічнай пасьпяховасьці студэнцтва аддаецца асаблівая ўвага з боку арганізацый навучальнай установы, а таксама і з боку ўсей савецкай грамадзкасьці, бо ад посьпехаў на гэтым вучастку працы залежыць якасьць спэцыялістых, што выпускаюць з муроў нашай вышэйшай школы. Дзеля выкананьня гэтай задачы была рэарганізавана ўся праца студэнта, перагледжаны навучальныя пляны, упарадкавана грамадзкая праца і г. д.

Зараз скончана праца па падвядзеньню вынікаў мінулага 1927-28 акадэмічнага году і магчыма зрабіць некаторыя вынікі.

Ці маем мы дасягненьні за апошні год? Адказ здавальняючы даць нельга.

Паглядзім, як абстаіць справа з гэтага боку на Пэдфаку.

Вось лічбы пераведзеных, а значыцца і пасьпяваючых: на сацыяльна-гістарычным аддзяленьні пераведзена на наступны курс толькі 85 проц. студэнтаў, на прыродазнаўчым — 92 проц., на фізыка-матэматычным—95 проц., а на літаратурным—80 проц. У сярэднім па Пэдфаку пакінута на паўторны курс—12 проц. студэнтаў. Калі дадаць, што шэраг студэнтаў зусім не зьявіліся на акадэмічную праверку, і яны выключаны з унівэрсытэту, дык зусім робіцца відавочным, што аб дасягненьнях адносна папярэдняга году гаварыць ня прыходзіцца.

Адной з прычын гэтаму зьяўляецца тое, што унівэрсытэцкія арганізацыі, дабіўшыся некаторых колькасных дасягненьняў у 1926-27 навучальным годзе, супакоіліся. У працягу ўсяго навучальнага году ўвага студэнцтва ня была зьвернута на акадэмічную справу і разам з гэтым не праводзілася рашуча праца па зьнішчэньню перашкод у справе акадэмічнай пасьпяховасьці.

Мы і зараз маем шмат перашкод у гэтым напрамку. Вось некаторыя з іх:

— Студэнты прыродазнаўчага аддзяленьня Пэдфаку нагружаны ў некаторыя дні тыдню па 10-11 гадзін у дзень толькі на лекцыях і практычных занятках, ня лічучы падрыхтоўкі да іх; зусім зразумела якасьць працы і карысьць яе, калі сьпяшацца «абы скончыць» і каб пасьпець на наступную лекцыю, ня кажучы ўжо аб фізычнай немагчымасьці рыхтавацца да заняткаў.

— Студэнты апошняга курсу Пэдфаку ня маюць магчымасьці на працягу навучальнага году рыхтавацца да залікаў, бо габінэты адчынены ў той час, калі адбываюцца лекцыі.

— Нічога ня зроблена да таго, каб яшчэ раз перагледзець нашы навучальныя пляны і выкінуць тое, што магчыма; наадварот, яны паступова пачынаюць зноў папаўняцца ў сувязі з запрашэньнем новых навуковых працаўнікоў.

— У габінэтах і бібліятэцы няма належнага ліку падручнікаў і неабходнай літаратуры; бывае, што на адзіаму падручніку павінны рыхтавацца каля сотні студэнтаў, прычым іншы раз так робіцца проста па нядбайнасьці адпаведных працаўнікоў. Чым, напрыклад, тлумачыць, што не хапае кніжок па курсу «Дыялектыка ў прыродзе», калі яны ёсьць у належнай колькасьці ў Дзяржвыдавецтве РСФСР, і сродкі на гэта ёсьць?

— Дрэнна працуюць і нашы прадметна-вытворчыя камісіі па рацыяналізацыі нашага вучэбнага жыцьця.

Зараз, калі матар'яльнае становішча студэнцтва значна палепшылася, калі з гэтага боку ўтвораны ўмовы для працы, калі справе падрыхтоўкі новых кадраў надаецца вялікае значэньне,—патрэбна шырока разгарнуць працу па ўзьняцьцю акадэмічнай пасьпяховасьці. Уся студэнцкая грамадзкасьць павінна быць мабілізавана на гэты галоўнейшы вучастак—вучобу. Трэба ўзмацніць акадэмічнуюую дысцыпліну сярод студэнцтва, а разам з гэтым, побач з шэрагам іншых мераприёмстваў, набыць адпаведныя падручнікі, бо бяз гэтага галоўнага аружжа пасьпяховасьці не падняць на належную вышыню.

У гэтым годзе трэба дабіцца фактычных посьпехаў на гэтым галоўным фронце студэнта ў ВНУ; трэба дасягнуць ня толькі колькасных, але і якасных дасягненьняў. Льв—ч.

Зноў пра беларусізацыю ў БДзУ.

Пра беларусізацыю ў Беларускім Дзяржаўным Унівэрсытэце гаварылася ўжо шмат. Нацкамісія ЦВК вынесла адпаведную пастанову аб поўнай беларусізацыі БДзУ ў вызначаны тэрмін. Здавалася-б, што зараз павінен быў-бы назірацца ўжо пэўны пералом у адносінах да беларусізацыі, але, на жаль, сярод студэнцтва гэтага ня відаць. Праўленьне унівэрсытэту прыняло шэраг крокаў, каб перавесьці выкладаньне на беларускую мову, прапанавана было навуковым працаўнікам ня прымаць залікаў на расейскай мове і г. д. Аднак, мы маем шэраг студэнтаў, якія ўпарта не жадаюць беларусізавацца, лічучы гэта зусім непатрэбнай справай.

Да гэтага часу беларуская мова мала ўжываецца ў штодзённай працы студэнта, паміж сабой гутарка вядзецца амаль што выключна на расейскай мове. На занятках, нават на тых курсах, на якіх навуковы працаўнік чытае лекцыі на беларускай мове, студэнты выказваюцца па-расейску.

Вось некалькі прыкладаў са штодзённага унівэрсытэцкага жыцьця.

Студэнт, добра ведаючы беларускую мову, робіць даклад на сэмінарскіх занятках на расейскай мове, бо калі ён будзе гаварыць на беларускай мове, дык яго ня будуць слухаць, будуць перашкаджаць і, урэшце, абгаварэньня дакладу ня будзе. Асабліва гэта характэрна для некаторых курсаў Правгасу, сацыяльна-гістарычнага і фізыка-матыматычнага аддзяленьняў Пэдфаку.

А вось і другі прыклад: прафэсар патрабуе ў часе заліковай сэсіі адказваць пры здачы заліку на беларускай мове, а студэнтка (зараз ужо 4-га курсу фізмату) упарта нібы ня чуе і шпарыць далей па-расейску, і толькі калі прафэсар адмовіўся слухаць яе, яна пачала адказваць па-беларуску, прычым уладала мовай больш-менш добра. Гэтак беларусізуецца студэнтка БДзУ Чабатарэвіч.

Калі па сходзе выказвалася студ. Праўгасу, і яе папрасілі з залі гаварыць па-беларуску, дык пачулі адказ „а я не магу" гэтая студэнтка Беленькая ўжо трэці год у унівэрсытэце,—калі-ж яна, урэшце, вывучыць мову?

Адзін студэнт падаў заяву ў дэканат Пэдфаку і напісаў яе на расейскай мове, і калі яго папрасілі перапісаць на беларускую, дык ён з абурэньнем пратэставаў, заяўляючы, што расейская мова—адна з чатырох дзяржаўных моў, а таму ён мае права падаць заявы на любой з іх.

Мы маем і яшчэ адну заяву. Новы прыём гэтага году, які добра здаў прыймовыя іспыты па беларускай мове пры паступленьні ў унівэрсытэт, зараз таксама пачынае пераходзіць на расейскую мову. Аб гэтым сьведчаць тыя сэмінарскія занякі, якія адбыліся на працягу першых двух месяцаў навучальнага пляну.

Трэба прыняць рашучыя меры да зьнішчэньня неахайных адносінаў да беларусізацыі. Упарта не жадаючым беларусізавацца ня месца ў Беларускім унівэрсытэце.

Усё студэнцтва павінна быць прыцягнута на дапамогу беларусізацыі унівэрсытэту.

Разам з гэтым трэба ўстанавіць як часовую меру—не пераводзіць на наступны курс ня ведаючых мову. Неабходна на апошнім курсе зрабіць праверку ведаў беларускай мовы ў часе зімовых вакацый, бо калі будуць вясной здаваць апошнія залікі, тады будзе ўжо позна. Неабходна рашучая барацьба з коснасьцю сярод тэй часткі, якая перашкаджае беларусізацыі; ня трэба спыняцца нават перад выключэньнем з унівэрсытэту.

У свой час было пастаўлена пытаньне аб выданьні падручнікаў для ВНУ на беларускай мове. Нацкамісія запрапанавала Белдзяржвыдавецтву ўзяцца за гэтую справу. Пакуль што ніводнага падручніка мы не атрымалі. Што чутно ў гэтым напрамку—студэнцтву невядома.

Патрэбна больш увагі і штодзённай працы ў БДзУ ў справе беларусізацыі.

Студэнт.

З. БЯДУЛЯ.

НАСТАЎНІЦА СТЭФКА.

(Урывак з аповесьці „Язэп Крушынскі“).

Настаўніца Стэфка ў вёсцы ніколі ня жыла. У першыя дні нават баялася адна пайсьці гуляць далей гумна. У гэтым выпадку яе выхаванцы, дзяўчаткі Крушынскага і яшчэ некалькіх сялян, зрабіліся яе настаўнікамі. Яны паказваюць „цёці“ (так дзеці называюць настаўніцу) усе цікавыя куткі на полі, водзяць да рэчкі, у лес.

У часе такіх гулянак дзеці шчабечуць:

— А гэта канюшына!

— А гэта авёс!

— А гэта віка!

— А гэта гарох!

— А гэта жыта!

— А гэта што? Прылады для гімнастыкі?—пытаецца «цёця».

— Не-ээ! Гэта азярод...

Такім чынам, дзяўчаткі зрабіліся настаўніцамі «цёці», бо яна ніколі вёску ня бачыла ў натуры.

Кожны новы куток для яе—цікавая вынаходка. Яна знаёміцца з вакольнай прыродай, нібы з жывымі істотамі.

Часам сама пытаецца ў дзяцей аб тым, аб сім:

— Што гэта за ўзгоркі вунь там?

— А гэта курганы.

— Што такое курганы?

— Узгоркі...

Выглядала, нібы сталыя людзі навучаюць малевькую дзяўчынку, займаюцца яе выхаваньнем.

Такая роль дзецям вельмі падабаецца. Яны палюбілі «цёцю», адчувалі ў ёй сяброўку, якая з часам, калі падвучыцца, будзе вельмі карыснай у гульнях.

Ад дзіцячай шчырасьці, калі больш асвоіліся з настаўніцай, яны часам рабілі ёй заўвагі:

— Цёця нічога ня ведае...

— Цёця—самая малая з малых...

«Цёця» чырванела і сапраўды ня ведала, што на гэта адказаць.

Пасьля такіх заўваг, Стэфка перастала задаваць дзецям такія запытаньні, дзе магло выказвацца яе няведаньне. Яна пачала прыдумваць спосабы навучаньня і выхаваньня дзяцей, дзе яна магла-б быць ня ў ролі вучаніцы, а настаўніцы.

— Трэба будзе, апрача гульняў, пачаць вучыць іх чытаць і пісаць.

Тут уся ўвага Стэфкі была зьвернута на старэйшую вучаніцу:

— Што ты, Настачка, умееш?

Настачка са зьдзіўленьнем зірнула на „цёцю“.

— Усё ўмею...

— А што? Чытаць можа ўмееш?

— Не... я ўмею езьдзіць на кані. Часта татка садзіць мяне конна. Умею бульбу скрабсьці, арфу круціць у таку, пацеркі з рабін на ніткі насоўваць. Усё ўмею: танцаваць, рыбу лавіць з хлопчыкамі, скарбаў шукаць у лесе. Усё ўмею!

Шчырая ўпэўненасьць чулася ў голасе Настачкі.

— Настачка і сьпяваць умее!—дадала другая дзяўчынка.

— Вось гэта добра! Вельмі добра! Настаўніца ўзрадавалася. Са сьпеваў трэба было і пачаць.

— Засьпявай што колечы!

Настачка запяяла:

Нашу вёску Курганішча
можна горадам назваць.
Сорак хат і дзесяць вуліц—
негдзе з мілым пастаяць.

Настачка, як дарослая вясковая дзяўчына, зацягвала дрындушку. Рабіла пры гэтым розныя выкрутасы. Сьпявала гульлівым галаском. Паднімала плечыкі, махала рукамі, быццам во-во пусьціцца скакаць, быццам ёй акампануе гармонік.

— Засьпявай яшчэ!

Настачка кашлянула і сьмялей зацягнула:

Харашо цібе, каліна—
На цібе шырокай ліст,
Харашо цібе, падружка—
Цібе любіць камуніст!

Другую дрындушку Настачка сьпявала на манеру першай: працягла, на той самы матыў. Галасок ад пісклівасьці пераходзіў у грубаватага сапрано. Відаць, што капіравала дарослых дзяўчат.

Першы раз у жыцьці чула Стэфка такія песьні, ня гледзячы на тое, што сама ведала шмат „рамансаў“. Яна сама любіць сьпяваць. У яе ня кепск голас. Песьні Настачкі ёй падабаліся сваёй жвавасьцю, гульлівасьцю; таксама цікавае было выконваньне: як Настачка падраблялася пад «вялікую дзеўку». Яна, Стэфка, сама з прыемнасьцю гатова навучыцца так сьпяваць. Нават зайздросьціць дзяўчынцы. Але адчувае, што для дзяцей такія сьпевы не падыходзяць. Дзеці ад гэтага толькі псуюцца.

Яна ўжо некалькі дзён шукала патрэбнага тону, як гаварыць з дзяцьмі. Толькі нялёгка ўдавалася яго знайсьці. Цяжка было ёй знаходзіць тое, што да гэтага часу ніколі ня шукала і ня ведала, як яно павінна выглядаць.

Якім тонам ня пробавала гаварыць з дзяцьмі—усё ня выходзіла: то вельмі па панібрацку, а то праз меру строга.

У першым выпадку дзеці не адчувалі ў ёй аўтарытэту, у апошнім—глядзелі на яе, як на чужую.

Яна перабірала ў памяці тон сваіх настаўнікаў і настаўніц. Часам, будучы адной, нават прабавала практыкавацца ўголас, пакуль не знайшла патрэбнага тону і выгляду твару пры гэтым. Самае лепшае—гэта тон шчырасьці, тон старэйшага таварыша да маладзейшага.

Такім чынам першыя крокі самастойнага жыцьця прымушалі Стэфку задумвацца, назіраць над людзьмі і падзеямі. Да гэтага дня яна ніколі сур'ёзна такой справай не займалася.

— Такія песьні, Настачка, сьпяваць табе ня трэба!—сказала „цёця“, пагладзіла дзяўчынку па галоўцы і глыбока зірнула ёй у вочы.

— Чаму?—запыталася Настачка.— У нас усе сьпяваюць.

— Так сьпяваюць вялікія, а для маленькіх, як ты, ёсьць зусім іншыя песьні.

Тут Стэфка пацікавілася даведацца, што Настачка яшчэ ўмее сьпяваць. Магчыма, што ў яе „рэпэртуары“ ёсьць і для дзяцей добрыя песьні.

Большую частку ўвагі яна накіравала на Настачку, хоць і іншыя дзеці былі такога самага ўзросту і ня менш сталыя. Стэфка наогул дзівілася надзвычайнай сталасьці і самастойнасьці вясковых дзяцей у параўнаньні з гарадзкімі. Яна часта бачыла ў горадзе, як такіх дзяўчатак маткі трымаюць на каленях і кормяць.

Яна зноў папрасіла Настачку:

— Засьпявай цяпер новую песьню, але не такую, як ранейшыя. Не такую... Ну...

Яна шукала слова, якім можна было вразумела ахарактарызаваць дрындушку.

... Не такую вясёлую.

Настачка доўга думала:

— Ага.. успомніла!

Яна ўсьміхнулася, як акторка на сцэне, і прыняла зусім новую позу. Нават выгляд вачэй зьмяніўся. У іх пагас вечны дзіцячы агеньчык сьмеху. Яна лёгка кашлянула і скосу зірнула па баках. Адна дзяўчынка высунула ў гэты час чырвоны вільготны язычок. Настачка ўскалыхнула плечыкамі і хіхікнула. Засьмяяліся ўсе дзеці.

„Цёця“ маўчала. На яе твары ня было ні прыемнасьці, ні нездаволенасьці. Яна маўчала і наглядала.

Настачка падняла на яе вочы. Засаромілася, пачырванела, змоўкла і апусьціла галоўку.

„Цёця“ пагладзіла яе па валасох.

Настачка зноў прыняла позу. Вочы яе завалакліся туманам суму. Ручкамі то бралася за вопратку, то папраўляла валасы. Відаць было, што яна ня ведае, дзе падзець рукі. Нарэшце, апусьціла іх уніз. Яны віселі па абодвых баках, цененькія, загарэлыя, голыя да плечыкаў—нават пальчыкамі ня рухала.

Яна зацягнула новую песьню:

Капайце, капайце магілу
У вішнёвым саду.
Схавайце, схавайце міне маладу
І ўзнавайце, каго я верна люблю-у-у...

Песьня была жаласьлівая, сумная да сьлёз, падобная мэлёдыяй да хаўтурных галашэньняў вясковых людзей.

Прыкра стала „цёці“ ад гэтай песьні, да таго не па сабе, аж яна нэрвова замахала рукамі і сказала:

— Досыць, Настачка... змоўкні...

Дзяўчынка спыніла песьню і з дзівам зірнула на «цёцю».

— Я вас, дзеці, навучу прыгажэйшыя песьні сьпяваць,—сказала Стэфка.

— Навучаце! Навучаце!—крыкнулі хорам усе дзеці і скакалі ад радасьці.

— І ў розныя гульні гуляць будзем!—дадала «цёця».

Дзеці ў вялікім захапленьні білі ў далошкі, выдавалі крыкі бяз слоў.

Такім чынам павольна і асьцярожна, каб ня страціць аўтарытэту ў дзяцей, Стэфка ў іх саміх вучылася, што рабіць і як вучыць іх.

Трэба было запоўніць кожны раз працоўны дзень з дзяцьмі, якія ніводнай хвіліны не маглі быць бяз руху.

Кожны дзень многа пар рознакаляровых дзіцячых вочак глядзелі на „цёцю“ з зацікаўленасьцю, з запытаньнем:

— Што мы будзем сягоньня рабіць?

Гульні, песьні, маляваньне, пачаткі чытаньня са старэйшымі.

Стэфка была спачатку вельмі захоплена новай працай. Ня мела часу прыглядацца да дарослых людзей у Бурганішчы. Ёй здавалася, што дзеці——самая лепшая для яе кампанія.

У хмурныя дні яна займалася з малымі ў салёне, у пагодныя—на полі. Тады да іх далучалася грамада іншых дзяцей, хлопчыкі і дзяўчаткі, якія яшчэ ня вучыліся.

«Цёця» на жывых прыкладах паказвала сваім выхаванцам на тое, чаго ня можна. Узорам усяго адмоўнага і нядобрага была «вольная» грамада вясковых дзяцей.

— Вось такіх брыдкіх слоў, як яны гавораць, вам гаварыць ня можна!

— Ня можна так, як яны, капацца ў пяску і плёхкацца ў рэчцы!

— Глядзеце, якія яны брудныя. Вам ня можна быць такімі!

— Во, як яны б'юцца! Вам гэта забараняецца!

— Ня можна так бегаць бяз толку, як яны!

Кожны раз пры сустрэчы з грамадою вясковых дзяцей „цёця“ паказвала ўсё новыя і новыя «ня можна».

Іншыя дзеці служылі для вучняў жывой лябараторыяй усялякіх «ня можна».

Часам „цёця“ наўмысьня старалася пры гульнях у полі падыходзіць бліжэй да грамады самапасных дзяцей, каб паказваць сваім выхаванцам што-кольвечы новае, чаго «ня можна». Жывая кніга пэдагогікі захапляла яе. З гэтай крыніцы яна арыгінальным чынам чарпала настаўніцкія веды. Ёй здавалася, што чым больш «ня можна» яна пакажа сваёй групы, тым лепш.

Але мэтад Стэфкі выклікаў зусім непажаданыя вынікі: дзеці падзяліліся на два лягеры. У гэтых лягерах спачатку вытварылася лёгкая ўзаемная няпрыязьнь, якая павольна перайшла ў варожасьць. Дайшло да таго, што нельга было ўжо бліжэй падпускаць «вольную» грамаду дзяцей да сваёй групкі. Тыя біліся. Кідалі на дзяцей Стэфкі пяском, а часам каменьчыкамі.

Са свайго боку, групка Стэфкі, пранікнутая сьвядомасьцю аб тым, чаго «ня можна», вельмі добра памятала некальkі дзесяткаў такіх «ня можна». Кожнае „не“ выклікала ў уяўленьні іх вельмі прывабную карцінку. Зажадалася рабіць якраз усё забароненае, да такіх «злачынкаў» цягнула..

І вось патрохі групка Стэфкі пачынала ўжываць гэтае „ня можна“ якраз адваротна таму, чаму вучыла маладая настаўніца. Мала таго, Стэфка сваімі стараньнямі паказваць ім як найбольш «ня можна» дала ім вельмі багаты каталёг цікавых учынкаў, аб існаваньні якіх яе групка раней і ня ведала, бо толькі цяпер яны выпукляліся перад дзяцьмі, дзякуючы падкрэсьліваньню настаўніцы.

Паміж Стэфкай і дзяцьмі пачалося змаганьне, часамі досыць вострае і няпрыемнае. Прыходзілася прасіць бацькоў на дапамогу. Дапамога была адна:

— Біць!

Білі дзяцей бацькі, запрапанавалі рабіць тое самае і настаўніцы. Далі ёй на гэта права.

І скончылася ідылія паміж Стэфкай і яе групкай дзяцей—тая ідылія, якая захапляла настаўніцу пры першым знаёмстве з дзяцьмі.

Бацькі дзяцей гэтага не заўважылі. Яны лічылі ўсё гэта звычайным і нармальным: дзеці ня слухаюцца, а іх лупцуюць. Аднак, Стэфка адчувала сябе кепска. Ня ведала, што рабіць.

Няма магчымасьці нармальна працаваць.

(Пра навучальна-практыкавальныя майстэрні Аршаншчыны).

Навучальна-практыкавальныя майстэрні, пакольki я іх ведаю, можна аднесьці да ўстаноў „бяспрытульных“: калі яны ў матар'яльных адносінах належаць да райвыканкомаў, дык у мэтадычна-выхаваўчых, праграмных і г. д.—невядома да каго.

Ня маюць яны сталых праграм як па агульна-адукацыйных прадметах, так і па спэцыяльных аддзяленьнях. Няма тут сталых норм працы інструктарскаму пэрсаналу і іх аплаты. Ня ведае ясна сваёй нагрузкі і настаўнік, які ў некаторых майстэрнях атрымлівае пэнсію—аклад за 20 гадзін (Коханава), а дзе за 24 гадз. (Цяцерына).

Складаньне каштарысаў у раёнах па ўтрыманьню майстэрняў—балючае пытаньне для ўсіх. Недахоп сродкаў у раёнах не дае магчымасьці нават і на 40-50 проц. задаволіць патрэбы, і далейшае жыцьцё майстэрняў на працягу навучальнага году залежыць ад прыватных заказаў, якія шкадліва адбіваюцца на распрацоўцы праграмнага матар'ялу.

Сталых праграм ад НКА няма, і майстэрням самім штогод прыходзіцца складаць арыентыровачныя праграмы.

Пытаньне ўстанаўленьня ставак працаўнікам кожны год становіцца нейкай фізкультурнай чахардой, і кожная бюджэтная камісія выказвае свае здольнасьці: адна ўзьнясе высока, а другая зьнізіць, і працаўнікі спачатку бюджэтнага году доўгі час працуюць упацёмку, ня ведаючы свайго лёсу.

Матар'яльны бок установы і працаўнікоў нездавальняючы.

Яшчэ адной ненармальнасьцю трэба лічыць прыёмны ўзрост. У той час, калі для прыёму ў прафтэхн. школу ўстанаўліваецца ўзрост у 15 г.—у майстэрню, разьлічаную для падросткаў,—13 год., што дае магчымасьць вясковаму хлопцу па сканчэньні вясковай школы адразу паступаць у майстэрню і ў 16 год станавіцца самастойным саматужнікам.

Пара ўжо зьнішчыць усе ненармальныя зьявішчы ў навукова-практыкавальных майстэрнях. У першую чаргу трэба нармаваць працу інструктараў і настаўнікаў, устанавіць цьвёрдыя стаўкі, штаты, бо штаты РСІ, апублікаваныя ў № 9 Бюлетэню СНК, не ажыцьцёўлены, устанавіць аплату кватэрным працаўнікам, а самае галоўнае—выправіць прыёмны ўзрост, даць сталыя праграмы і нормы забясьпечаньня па розных выдатках.

Бяляеў А.

Сучасныя праграмна-мэтадычныя пытаньні.

Да гэтага часу ў нас грамадзка-палітычная праца з дзяцьмі ў школе носіць больш палітыка-асьветны характар і большаю часткаю праводзіцца па мэтадах працы з дарослымі. А паміж іншым, праца з дзяцьмі ў некальні раз цяжэйшая. Узяць к прыкладу, хаця-бы пытаньне антырэлігійнага выхаваньня. Тут настаўніку патрэбна ня толькі знаць гэты прадмет, ня толькі трэба прачытаць тую ці іншую кнігу антырэлігійнага зьместу, але, галоўнае, трэба ведаць, як падыйсьці з гэтым матар'ялам да дзіцяці, як зрабіць увязку гэтага матар'ялу са ўсёй выхаваўчай працай, як прыстасаваць да ўзросту, а таксама да інтарэсаў дзяцей і гэтак далей. Вось у чым увесь цяжар пытаньня, вось—галоўная задача.

Дзеля пасьпяховасьці працы ў гэтай галіне настаўніку, разумеецца, патрэбна належная літаратура, але канкрэтызаваць гэтую працу можна толькі на падставе вучоту досьледаў, вывучэньня практыкі і на падставе вытворчага падыходу настаўніка да справы. Праца павінна быць арганізавана, у гэтую працу павінны быць уцягнуты ўсе лепшыя сілы, але актыўнасьць настаўніцтва зьяўляецца асноўнай падставай посьпеху—вось на гэтым настаўніцтва і павінна завастрыць сваю ўвагу.

У нас ёсьць пытаньні, на якія асабліва трэба налегчы, гэта—пытаньні антырэлігійнай працы, інтэрнацыянальнага выхаваньня, грамадзка-карыснай, клюбна-гуртковай і пазашкольнай рознага віду, прычым усе гэтыя пытаньні павінны ўзьвязвацца ня толькі ў працэсе працы па грамадазнаўству, а і ва ўсёй школьнай працы. Трэба прыдаць марксыцкі напрамак у адносінах усіх школьных дысцыплін, а ня лічыць, што марксызм—гэта справа грамадазнаўства, іншыхжа дысцыплін—справа агульнакультурная. Любы від школьнай працы павінен быць прасякнут марксыцкім сьветапоглядам.

А як абстаіць у нас справа са сьпевамі? Тут ужо закрываць вачэй ня прыходзіцца: у школе мы паём мала і паём дрэнна, адгэтуль у дзяцей нездаволеньне, вось таму мы часам чуем ад дзяцей: «Хаджу ў царкву таму, што там хораша пяюць». Вядома, што гэта ня ёсьць нешта агульнае, але з гэтага відаць ужо неабходнасьць поўнага скарыстаньня намі ўсяго багацьця, «аналізатараў» падрастаючага чалавека.

У нашай штодзённай працы значнае месца павінна займаць праца педалёгічнага характару. У гэтай галіне ў нас працы непачаты край. Узяць к прыкладу хоць-бы нашы праграмы. Амаль што ўсе і ў адзін голас ня толькі кажуць, але і крычаць, што праграмы цяжкія, не адпавядаюць узросту вучняў і г. д., а ў чым гэта цяжкасьць, якую частку цяжкасьці аднесьці за лік самых праграм, а якую за лік самых настаўнікаў—мы ня ведаем. Яшчэ, здаецца, і да гэтага часу нікім ня была зроблена ні праверка, ні вывучэньне гэтых самых праграм. Узяць хоць-бы праграму пятай клясы на беларускай літаратуры, у прыватнасьці па тэорыі паэзіі. У праграму ўваходзіць мова празаічная і мова вершаваная, стапа, ямб, харэй, дактыль, амфібрах, анапэст, эпітэты, мэтафоры, параўнаньні, рыфма аднаскладовая, двухскладовая і дактылічная. Трэба сказаць праўду, што азначаны матар'ял занадта цяжкі для вучняў пятае клясы. Аб тым, што дзеці гэтага ўзросту лягчэй устрымуць лірычную творчасьць, яе віды, мову дыялёгічную, монолёгічную, віды драм і г. д., пытаньне, мне здаецца, бясспрэчнае, а паміж іншым, гэты матар'ял аднесены ў праграму шостае клясы. Далей—вусная народная творчасьць амаль цалкам уваходзіць у праграму сёмай клясы, а чаму не ў праграму пятае клясы? Няўжо вучню пятае клясы лягчэй дасца рыфма дактылічная і іншае, чымся той ці іншы від вуснай народнай творчасьці? На чым тут грунтуецца праграма, сказаць цяжка, але што яна грунтуецца і не на разумовым, і не на фізычным разьвіцьці вучня, гэта—факт.

А ці гаворыцца ў праграме сёмае клясы сямігодкі адносна падагуленьня матар'ялу за ўвесь курс сямігодкі? Гаворыцца вельмі мала, а больш правільна будзе сказаць—нічога аб гэтым не гаворыцца. Вось таму і ня дзіва, што на выпускных калёквіумах паміж настаўнікамі і да гэтага часу адбываюцца спрэчкі: адны патрабуюць ведаў ад выпускнікоў за ўвесь курс сямігодкі, а другія—толькі за курс сёмай клясы.

А ўзяць дзіцячыя кніжкі. Колькі сухасьці, колькі, як кажуць, «дзелавітасьці»! Рабочая кніга павінна памагаць дзіцяці разьвіваць актыўнасьць, не павінна быць такой, па якой можна вучыцца толькі з настаўнікам; рабочая кніга павінна быць стымулам для грамадзка-карыснай працы, разам з тым яна павінна захоўваць мастацкасьць, павінна захапляць інтарэс дзяцей, але на справе ня зусім так.

Гэтыя пытаньні патрабуюць глыбокага аналізу і глыбокага вывучэньня. Разам з гэтым трэба адзначыць, што мы мала знаёмы з элемэнтарнай педалёгіяй, а знаёмства гэта неабходна для кожнага настаўніка, бо ў іншым выпадку праца наша ня можа быць пастаўлена правільна, тым больш такая складаная праца, як грамадзка-палітычнае выхаваньне, якое ад нас патрабуе выхаваньня ня толькі культурнага, але і чалавека-рэвалюцыянэра.

Гэтыя пытаньні бягучага моманту, і таму яны заслугоўваюць асаблівае ўвагі.

Антон Лёсік.

Койданава.

Сыстэму народнай асьветы ўхваліць.

(Гор. Амсьціслаўль).

Гэтымі днямі працоўныя масы і асьветнікі гор. Амсьціслаўля абгаварвалі сыстэму народнай асьветы БССР як яна прапанавана т. Баліцкім. Даклад і спрэчкі па ім вяліся каля чатырох гадзін.

У спрэчках шмат месца было адведзена пастаноўцы выхаваўчай часткі ў нашых навуч. установах, без чаго немагчыма абгаварыць і самую сыстэму.

Прадстаўнікі ад рабочых і саматужнікаў асаблівую ўвагу зьвярталі на разьвіцьцё прафэсыянальнай асьветы, на пашырэньне сеткі прафшкол і тэхнікумаў. Разам з тым скардзіліся на недахоп падручнікаў, пісьмовых прылад і інш., хоць гэтыя пытаньні непасрэднага дачыненьня да сыстэмы і ня маюць. Скардзіліся і на тое, што шмат дзяцей, скончыўшых пачатковую школу, застаецца па-за сьценамі сямігодак.

Пасьля ўсебаковага абгаварэньня пастаўленага пытаньня прынята наступнае: сыстэму ўхваліць, але ўнесьці некаторыя зьмены; прафшколы будаваць над сямігодкамі; лічыць патрэбным існаваньне падрыхтоўчых груп для скончыўшых вясковыя школы, школы сялянскай моладзі вынесьці ў дапаможную сыстэму, бо сямігодкі на вёсцы ўсе павінны насіць с.-г. ухіл, акадэмію навук і дасьледчы інстытут з сыстэмы народнай асьветы выключыць, бо гэта навуковыя ўстановы і ў сыстэму ўваходзіць не павінны.

Мясцовы.

Мазырскі АВК—на дапамогу краязнаўчай справе.

Вопыт працы краязнаўчых арганізацый на працягу апошніх двох-трох год паказвае, што рост краязнаўчых арганізацый і пасьпяховасьць іх працы знаходзяцца ў простай залежнасьці ад таго, якія адносіны да гэтай справы навіраюцца з боку мясцовых органаў улады: ёсьць спачуваньне і дапамога—праца разьвіваецца, і наадварот.

Вельмі паказальным прыкладам у гэтым напрамку зьяўляецца Мазырская акруга.

Там, як з боку акруговага выканаўчага камітэту, гэтак і з боку амаль што ўсіх райвыканкомаў, надзвычайна чулыя і спачуваючыя адносіны да пытаньняў краязнаўства. З прычыны гэтага па ўсёй акрузе краязнаўчая справа сапраўды разгарнулася ў шырокі грамадзкі рух.

На працягу трэцяга году Мазырскі АВК адпускае пэўныя сродкі на дапамогу акруговаму таварыству краязнаўства і па ўтрыманьне спэцыяльнага працаўніка па краязнаўству. Прыкладам АВК кіруюцца і райвыканкомы і гэксама робяць магчымую дапамогу.

АВК і райвыканкомы заслухоўваюць справаздачы мясцовых краязнаўчых арганізацый на сваіх пасяджэньнях і даюць неабходныя ўказаньні ў працы.

Самым паказальным у гэтым кірунку зьяўляецца пасяджэньне Мазырскага акрвыканкому ад 4 верасьня гэтага году, на якім была заслухана справаздача Мазырскага акруговага таварыства краязнаўства. Па дакладу таварыства прэзыдыум АВК сьцьвердзіў, што краязнаўчая справа па акрузе разгортваецца ўсё больш і больш і ахоплівае сваім вывучэньнем усе галіны жыцьця Мазыршчыны. Праведзены досыць каштоўныя па свайму значэньню і зьместу дасьледчыя работы ў справе вывучэньня прыроды, гаспадаркі, помнікаў старажытнасьці, а менавіта: зроблена 10 манаграфій паселішч, сабрана 321 назва геаграфічнага слоўніка, 500 экс. гэрбарыя, 1556 слоў розных назваў расьлін, 21000 картак слоў па дыялекталёгіі. Заснаваны чатыры краязнаўчых музэі па акрузе і інш.

У далейшай працы прэзыдыум АВК дае таварыству краязнаўства наступныя ўказаньні: пашырыць сетку вясковых краязнаўчых гурткоў з тым, каб ахапіць шырокія масы працоўных, разам з мясцовымі органамі ўлады (райвыканкомамі, сельсаветамі), даецца дырэктыва папулярызаваць пытаньні краязнаўства сярод шырокіх колаў сялянства, паладзіць сталае інструктаваньне мясцовых краязнаўчых арганізацый. Дзеля падрыхтоўкі кіраўнікоў па краязнаўству паслаць пяць працаўнікоў на курсы па краязнаўству ў г. Менск.

Даецца дырэктыва ўсім райвыканкомам і сельсаветам аб падтрыманьні краязнаўчай справы на мясцох, а Мазырскаму, Тураўскаму, Азарыцкаму і Капаткевіцкаму гарсаветам прапанована адвесьці адпаведныя памяшканьні для музэяў.

Дадзены таксама дырэктывы аб увязцы працы краязнаўчага таварыства з плянавай камісіяй і іншымі дасьледчымі ўстановамі.

Вось прыклад, як трэба адносіцца да пытаньняў культурнай справы. Зусім зразумела, чаму па Мазыршчыне краязнаўчыя арганізацыі не распадаюцца, а растуць. Зусім слушна, што пры такой установцы можна чакаць і вымагаць належных вынікаў у працы.

А. Казак.

Аб арганізацыі аддзелу асьветы пры раённых краязнаўчых музэях.

Да думак т. Архіпава, закранутых у арт. «Аб раённых школьных музэях»*), трэба адвесьціся са ўсёю сур'ёзнасьцю ўсім асьветнікам таму, што толькі ўмелай канцэнтрацыяй сродкаў і вопыту асьветніцкае вытворчасьці можна найхутчэйшым шляхам паставіць рацыянальна справу выхаваньня новага чалавека, чалавека сацыялістычнага жыцьця.

Пытаньне гэта закранаецца т. Архіпавым крыху аднабакова і галоўным чынам датыча пытаньня аб захоўваньні вынікаў працы школ, пэдрад сельсавету і раённага мэтбюро дачага году.

Высоўваць пытаньне аб арганізацыі школьнага раённага музэю, як самадаўлеючай нейкай адзінкі, у час канцэнтрацыі ўсіх сіл вытворчасьці краіны, ня зусім мэтазгодна, а падругое, калі дапусьціць магчымасьць арганізацыі такога музэю, то сабраць яго настаўнікі як-небудзь змогуць, але захаваць яго ў належным парадку за адсутнасьцю матар'яльных магчымасьцяў і мэтавай установкі—выхоўваць новага чалавека ня толькі працай над ім самім, але і вынікамі працы—ня можна.

Зусім відавочна, што арганізацыю аддзяленьня раённага музэю асьветніцкае працы можна зрабіць сіламі не адных толькі школьных працаўнікоў, а ўсёй працай асьветніцкае масы і па ўсіх напрамках яе жыцьця. Калі так глядзець на справу, то тут-жа павінна паўстаць пытаньне, як-жа арганізаваць справу па зьбіраньню такога музэю?

Асяродкам такое справы павінна зьявіцца раённае краязнаўчае таварыства, а месцам захоўваньня матар'ялу павінен быць раённы краязнаўчы музэй.

Асьветнікам, як галоўнай пакуль што масе краязнаўцаў, патрэбна зьявіцца пачынальнікамі ў гэтым кірунку, і самымі сур'ёзнымі зьбіральнікамі належнага матар'ялу.

Усю працу трэба падзяліць на гістарычны бок і сучасны. Гістарычны бок можна выявіць анкетным спосабам, а сучасны—зьбіраньнем і канцэнтрацыяй матар'ялаў, характарызуючых статыку і дынаміку асьветніцкае працы. Прычым працу можна наладзіць так, каб на працягу гэтага году быў палажан пачатак гэтаму асьветніцкаму аддзяленьню раённага краязнаўчага музэю.

Практычна працу гэту можна выканаць так:

1. Раённым краязнаўчым т-вам неабходна: а) скласьці значных размераў (3-хкілёмэтравую) карту раёну, на якую нанесьці асьветныя ўстановы розных тыпаў, адзначаючы іх умоўнымі фарбамі, як год заснаваньня, так і тып установы; прычым фарбы, адзначаючыя годы заснаваньня, павінны зьмяняцца, а фарбы ўмоўных адзнак асьветных установаў павінны захоўвацца; б) гэтыя-ж раённыя т-вы павінны скласьці, прыстасоўваючыся да мясцовых умоў, належную анкету, якая ахапіла-б статыстыку і дынаміку асьветных устаноў да рэвалюцыі 1917 году, парыяд вайсковага камунізму і парыяд пашага (мірнага) спакойнага рэвалюцыйнага будаўніцтва; пры гэтым усе весткі патрэбна ілюстраваць, дзе гэта магчыма, належнымі дакумантамі і матар'яламі; в) кожны год складаць належную інструкцыю дзеля зьбору неабходнага матар'ялу асьвет. устаноў раёну, характарызуючага жыцьцё іх у даным годзе. Інструкцыю рассылаць на месцы, сачыць за выкананьнем яе і апрацоўваць дасланы матар'ял.

2. Асьветніцкія масы павінны добрасумленна і хутка даваць адказы на анкетныя запытаньні, дасылаць кожны год, згодна інструкцыі, належны матар'ял. Адбітак усякіх вестак і матар'ялаў (калі ён цікавы) пакідаць у сваёй установе, запісваючы ўсё ў асобную справу, што складала-б характарыстыку жыцьця і працы ўстановы.

3. Мэтбюро павінна сваю працу і працу пэдрад сельсавету кожны год канцэнтраваць і адбіткі накіроўваць у раённы краязнаўчы музэй.

Калі распрацаваць канкрэтна матар'ял у азначаных напрамках і належным чынам аб'яднаць яго ў раённым краязнаўчым музэі, дык можна было-б з упэўненасьцю сказаць, што такое аддзяленьне музэю асьветніцкае працы дало-б поўны малюнак пастановкі асьветы і выхаваньня ў даным раёне, што і служыла-б вялікім выхаваўчым матар'ялам ня толькі для асьветніцкае масы, але выхоўвала-б усіх наведвальнікаў раённага краязн. музэю.

І. Грынкевіч.

*) „Працаўнік Асьветы“ № 12, дадатак да газэты «С.Б.» ад 28-X 1928 г. № 250.

Сэкцыі грамадзка-карыснай працы школы.

(З практыкі і меркаваньняў сэкцыі грам.-кар. працы па гор. Менску).

У гэтым годзе ў Менску і акруговых гарадох Беларусі арганізуюцца сэкцыі па вывучэньню практыкі і тэорыі грамадзка-карыснай працы школы.

У плянах, распрацаваных Навукова-Мэталёгічным Камітэтам і разасланых па акругах, значацца наступныя моманты: а) вывучэньне практычнай грамадзка-карыснай працы, б) агляд грамадзка-карыснай працы па літаратуры, в) устаноўка грамадзка-карыснай працы.

Вось гэтыя моманты ў асноўным і складаюць сабою зьмест працы сэкцыяў грамадзка-карыснай працы.

На першым арганізацыйным сходзе дабрахвотна запісаўшыхся настаўнікаў I і II канцэнтру ў сэкцыю, робіцца даклад аб зьмесьце працы сэкцыі, дзе дакладчык высоўвае перад сэкцыяй шэраг спрэчных пытаньняў—праблем у галіне грамадзка-карыснай працы школы, якія павінны быць сэкцыяй калектыўна вырашаны ў працэсе працы.

Такімі праблемамі могуць быць высунуты: а) што такое грамадзка-карысная праца, яе неабходнасьць і выхаваўчае значэньне, б) увязка грамадзка-карыснай працы з вучэбным праграмным матар'ялам у I і II канцэнтрах, в) удзел у грамадзка-карыснай працы вучняў I і II канцэн., піанэраў школы і настаўнікаў, г) падбор грамадзка карыснай працы ў адпаведнасьці з узростам і разумовым разьвіцьцём вучня, д) максымальная ўстаноўка магчымых відаў грамадзка-карыснай працы гарадзкой школы.

Дакладчык у сваім дакладзе падкрэсьлівае, што вырашэньне сэкцыяй гэтых праблем-пытаньняў і дасьць прынцыповую ці проста ўстаноўку грамадзка-карыснай працы школы, а разам з гэтым дакладчыкам падкрэсьліваецца, што лепшае, больш правільнае і глыбокае вырашэньне гэтых праблем можа быць зроблена пасьля вывучэньня практыкі грамадзка-карыснай працы і агляду па літаратуры гэтай працы. Выключэньнем у даным выпадку можа быць толькі першае пытаньне—„што такое грам.-карысная праца, яе неабходнасьць і выхаваўчае значэньне", якое неабходна для большай яснасьці разабраць у пачатку працы—прыблізна на другім сходзе сэкцыі.

Такім чынам мэта першага дакладу—пазнаёміць удзельнікаў сэкцыі з прадстаячай працай, пазнаёміць з тымі праблемамі, якія сэкцыяй павінны быць вырашаны, і тымі мэтадамі, якія сэкцыяй могуць быць ужыты ў працэсе працы. Мэтай другога дакладу павінна быць: а) унесьці яснасьць у пытаньне, што-ж разумець пад грамадзка-карыснай працы, б) чаму грамадзка-карысная праца неабходна і ў чым заключаецца яе выхаваўчае значэньне (прышчапленьне навыкаў працы і навыкаў грамадзкага дзеяча).

Далейшая праца сэкцыі разгортваецца па лініі вывучэньня дасьледчым мэтадам практычнай грамадзка-карыснай працы школы і агляду гэтай працы па літаратуры.

Першая справа—сакратарыят сэкцыі бярэ на вучот грамадзка-карысную працу ўсіх школ гораду. Дзеля гэтай мэты па школах, у згодзе з гарадзкім інспэктарам нарасьветы, рассылаецца анкета з запытаньнямі:

1) Якія віды грамадзка-карыснай працы разгорнуты ў школе, 2) які від грамадзка-карыснай працы наладжан лепш і 3) прозьвішчы настаўнікаў, адказных за грамадзка-карысную працу школы.

Гэтыя анкеты і пляны паасобных відаў працы, якія кожная школа павінна дадаць да анкеты, дадуць магчымасьць сакратарыяту ўстанавіць школы гораду ў якіх разгорнута грамадзка-карысная праца, віды гэтай працы і настаўнікаў, кіруючых грамадзка-карыснай працай, у школе, а ўсё гэта ў сваю чаргу дасьць магчымасьць вызначыць даклады на паасобных відах працы, вылучыць дакладчыкамі тых іменна настаўнікаў, якім удалося лепш разгарнуць адпаведныя віды грамадзка-карыснай працы, а таксама перыядычна склікаць нарады (падсэкцыі) па паасобных відах грамадзка-карыснай працы, напрыклад, нарада па працы сярод бацькоў-вучняў, нарада па працы сярод вучняў, па шэфпрацы і г. д.

Такія нарады дадуць магчымасьць абменьвацца думкамі—дасягненьнямі і недахопамі, калектыўна вырашаць тыя ці іншыя пытаньні.

Такім чынам, вучот практычнай грамадзка-карыснай працы школы павінен даць: 1) сьпіс школ, разгарнуўшых грамадзка-карысную працу, 2) сьпіс відаў грамадзка-карыснай працы, 3) сьпіс відаў грамадзка-карыснай працы, лепш наладжаных у школе і 4) сьпіс настаўнікаў, якія актыўна ўдзельнічаюць у правядзеньні грамадзка-карыснай працы, калі яны нават і не запісаліся ў сэкцыю па тых ці іншых прычынах; сакратарыят па меры патрэбы можа і іх скарыстаць у якасьці дакладчыкаў.

Апрача таго, гэты вучот дасьць магчымасьць устанавіць колькасьць дакладаў па практыцы школы ў адпаведнасьці з выяўленымі відамі грамадзка карыснай працы з такім разьлікам, каб агульны сход сэкцыі заслухаў даклад па кожнаму віду працы.

Дакладчыкаў па ўсіх тэмах вызначае сакратарыят, а зацьвярджае агульны сход сэкцыі зараз-жа пасьля праведзенага вучоту. Заслухоўваюцца-ж гэтыя даклады ў сярэдзіне ці пад канец навучальнага году.

Даклады гэтыя могуць рабіцца прыблізна па наступнаму пляну: а) чаму іменна гэты від грамадзка-карыснай працы школа абрала і разгарнула, б) як была арганізавана грамадзка-карысная праца (удзел вучняў, настаўнікаў, піянэраў), в) увязка грамадзка-карыснай працы з праграмай, г) як уяўляюць сабе грамадзка-карысную працу настаўнікі, вучні і бацькі, д) дасягненьні (што практычна зроблена), недахопы і перашкоды ў працы, е) адносіны да праводзімай працы ўстановы ці арганізацыі, дзе праводзілася грамадзка-карысная праца.

Пасьля гэтых дакладаў, ці ў перамешку з імі, заслухоўваюцца 1-2 даклады наконт агляду грамадзка-карыснай працы па літаратуры.

Даклады гэтыя могуць рабіцца прыблізна прытрымліваючыся наступнага пляну: а) аб'екты грамадзка-карыснай працы па літаратуры, б) як яны абіраліся, в) як гэта праца праводзілася, г) удзел у працы настаўнікаў, вучняў і піянэраў, д) увязка працы з праграмай, е) дасягненьні, недахопы і перашкоды ў працы.

Заключным акордам працы сэкцыі павінны зьявіцца 1-2 даклады, падагульняючыя ўсю працу сэкцыі, даючыя ўстаноўку і канчатковае вырашэньне пастаўленых перад сэкцыяй першым дакладам пытаньняў—праблем. Цяпер якраз гэта будзе лёгка зрабіць, выходзячы з дасьледванай практыкі школы і агляду літаратуры па грамадзка-карыснай працы.

Пытаньне грамадзка-карыснай працы разглядаецца і вясковымі пашыранымі пэдсаветамі. Прысьвячаецца пытаньню грамадзка-карыснай працы школы 1-2 пасяджэньні, дзе адзін з настаўнікаў на падставе практыкі па сваёй школе і знаёмства з літаратурай робіць даклад па наступнаму пляну: 1) што такое грамадзка-карысная праца школы, яе неабходнасьць і выхаваўчае значэньне, 2) аб'екты (віды) грамадзка-карыснай працы вясковай школы і як іх абіраць, 3) як арганізаваць і праводзіць грамадзка-карысную працу школы (удзел настаўніка, вучняў, піанэраў, вучнёўскай самаарганізацыі, увязка грамадзка-карыснай працы з праграмай), 4) як уяўляюць грамадзка-карысную працу вучні, вясковае насельніцтва, 5) дасягненьні, недахопы і перашкоды ў працы, 6) якую літаратуру можна вясковаму настаўніку скарыстаць па грамадзка-карыснай працы.

Л. ШАШКОЎ.

Пазашкольная праца Коханаўскай сямігодкі.

(Аршанская акруга).

Наша Коханаўская сямігодка ўпяршыню ўзялася за пазашкольную працу. Аснову гэтай працы паклаў настаўнік грамадазнаўства Потэс.

У сямігодцы заведзена адна лекцыя ў тыдзень пазашкольнай працы, на якой распрацоўваюцца пытаньні арганізацыйнага і выхаваўчага характару.

За тэрмін з 7-га верасьня да 1 лістапада была арганізавана ячэйка Прэч Няпісьменнасьць, ячэйка бязбожніка, заснавана бюро па распаўсюджваньню друку і тры лікпункты: у вёсках Ляўкова, Дзятлава і Багданаўка. Лікпункты ахапілі 70 чалавек моладзі ўзростам ад 11 да 24 год. Сталую працу на лікпунктах вядуць вучні школы, піанэры і камсамольцы 2 разы ў тыдзень. Апрача гэтых лікпунктаў, вучні працуюць у культ-атрадзе, дзе яны абучаюць 75 чал.

Школа арганізавала 2 чырвоных куткі ў вёсках Ляўкова і Багданаўка, у якіх працуюць вучні.

Бюро па распаўсюджваньню друку за кастрычнік месяц сабрала падпіскі на газэты і часопісі на 38 руб. 65 капеек.

Зараз вучні сямігодкі вядуць рэгістрацыю дзяцей, якія не ахоплены школай, як сіроты і парабкі. На карысьць іх будуць ставіцца платныя спэктаклі і на здабытыя грошы будзе купляцца ім вопратка, падручнікі і г. д.

Школа наладзіла сувязь з іншымі сямігодкамі і пачатковымі школамі.

Вучань А. П. Карповіч.

На шляху самаадукацыі.

Курсы завочнай адукацыі палітасьветнікаў.

Курсы завочнай адукацыі палітасьветнікаў маюць на мэце павышэньне палітасьветнай кваліфікацыі і культурна-палітычнага ўзроўню, галоўным чынам наступных груп вясковых і гарадзкіх п-а работнікаў: чырвонакуткоўцаў, ліквідатараў няпісьменнасьці, не адрываючы іх ад практычнай працы.

Курсы маюць некалькі аддзяленьняў (цыкляў): 1) асноўныя курсы для вясковых і гарадзкіх работнікаў, 2) павышаныя курсы і 3) спэцыяльныя курсы па паасобных відах палітасьветработы.

Вучэбны плян асноўных і павышаных курсаў разьлічан на гадавую (10 поўных рабочых месяцаў) прапрацоўку. Паасобныя спэцыяльныя курсы (па відах палітасьветработы) прапрацоўваюцца ў 4 месяцы.

На асноўных курсах прапрацоўваюцца гэткія прадметы: „Што такое палітасьветработа“, «Грамадазнаўства» (Асновы савецкай канстытуцыі, сельска-гаспадарчая вытворчасьць, Індустрыялізацыя краіны, каапэрацыя), „Асновы прыродазнаўства“ і „Як займацца“.

Апрача гэтых прадметаў, агульных для ўсіх спэцыяльнасьцяў, па паасобных цыклях абавязковы.

Для хатнікаў: «Арганізацыйная праца хаты-чытальні», „Агракаапэрацыйныя куткі“, «Агракаапэрацыйныя гурткі і выстаўкі», «Формы палітасьветработы ў хаце-чытальні», «Лекцыйна-гутарковая праца» і вывучэньне аднаго са спэцыяльных курсаў (вайсковай прапаганды ці агракаапэрацыйнай прапаганды, ці дамаводзтва і г. д. па выбару завочніка).

Для ліквідатараў: «Мэтодыка навучаньня чытаньню пісьму і лічэньню на лікпункце», «Арганізацыйна—і праграмна-мэтадычныя пытаньні працы на лікпункце“ і адно са спэцыяльных мэтадычных дапаможнікаў з пляну павышаных курсаў.

Для бібліятэкараў: «Перасоўная праца», «Кнiганошаства», «Вывучэньне кнігі і камплектаваньне бібліятэкі», „Прапаганда кнігі“, „Тэхніка бібліятэчнага дзела“ і адно са спэцыяльных дапаможнікаў з пляну павышаных курсаў.

Для вучастковых інспэктароў: Мэтады працы інспэктара палітасьветы. Інспэктараваньне паасобных палітасьветустаноў (хата-чытальня, бібліятэка, лікпункты, сялянскія курсы) і адно са спэцыяльных дапаможнікаў павышанага курсу ці адзін са спэцыяльных курсаў (агракаапэрацыйныя, дамаводзтва і інш.) па выбару.

Для чырвонакутковцаў: «Арганізацыя пазавой вясковай палітасьветпрацы», „зьмест працы чырвонага кутку“ і адзін са спэцыяльных курсаў.

Для працаўнікоў гарадзкой сеткі. Увесь курс таксама, як і для працаўнікоў вясковай сеткі, складаецца з двух частак—агульнай і спэцыяльнай.

Праграма наогул такая-ж, як і для вясковых палітасьветнікаў з адпаведным зьместам.

На павышаных курсах прапрацоўваюцца: Агульны курс для ўсіх (уводзеньне ў палітасьветпрацу, паасобныя пытаньні грамадазнаўчаг курсу СП школ II ступені, псыхолёгічнае абаснаваньне мэтадаў працы са ўзрослымі) і наступныя спэцыяльныя курсы:

Для школьных працаўнікоў: «Практыка будаўніцтва школ узрослых», «Асноўныя пытаньні пэдагогікі ў прыстасаваньні да школ дарослых» і спэцыяльныя мэтадычныя пытаньні (грамадазнаўства, расейскай мовы, матэматыкі, прыродазнаўства).

Для бібліятэкараў: „Асноўныя пытаньні зьместу бібліятэчнай працы“, „Увядзеньне ў бібліяграфію і разбор бібліяграфічных паказальнікаў па асноўным навуковым дысцыплінам“ (па выбару), «Мэтады вывучэньня чытача», „Марксісцкая крытыка і асноўныя напрамкі ў мастацкай літаратуры“, «Бібліятэка і кіраўніцтва самаадукацыйнай працай“.

Пры павышаных курсах будзе арганізавана кансультацыя па пытаньнях практычнай працы і па паглыбленьню спэцыяльных ведаў.

Спэцыяльныя курсы па паасобных відах працы: 1) дамаводзтва, 2) санітарная прапаганда, 3) антырэлігійная прапаганда, 4) агракаапэрацыйная прапаганда, 5) вайсковая прапаганда, 6) вясковы тэатр, 7) арганізацыя культурнай працы ў калгасах. Кожны курс прадстаўляе сабою закончаны цыкл ведаў. Ён уключае пытаньні па сутнасьці прадмету і мэтодыку распаўсюджваньня атрыманых ведаў сярод насельніцтва.

Для паступленьня на асноўныя курсы патрабуецца ўзровень агульнаадукацыйных ведаў у абхваце школ для малапісьменных. Для паступленьня на павышаныя курсы неабходны агульнаадукацыйныя веды ў абхваце сямігодкі. Правяраюцца гэтыя веды асобнай іспытнай работай.

Для паступленьня на спэцыяльныя курсы выкананьня іспытнай работы ня трэба. У выпадку поўнага адсутнічаньня агульнаадукацыйных навыкаў, калі курсы ня будуць мець магчымасьці весьці з завочнікамі пэдагагічную працу, курсы астаўляюць за сабой права адмовіць завочніку ў далейшай працы, зьвярнуўшы яму ўнесеную ім плату.

Асноўныя курсы для вясковых працаўнікоў—аплачваюцца ў разьмеры 1 руб. у месяц.

За вучэньне гарадзкіх працаўнікоў на асноўных курсах, на павышаных курсах і спэцыяльных курсах устанаўліваецца плата.

Каб паступіць на курсы, трэба выпісаць „Праспэкт курсаў палітасьветпрацаўнікоў“, дзе падрабязна выкладзена, што курсы даюць, як яны праводзяць сваю працу і якім умовам павінны адпавядаць завочнікі, паслаць заяву аб жаданьні вывучацца на курсах, паказаўшы якія курсы і якое аддзяленьне выбрана завочнікам. Грашовыя пераводы і ўся перапіска накіроўваецца на адрасу: Масква, Тверская, 56. Курсы заочного образования.

Лашчынскі.

Аптэчкі пры школах павінны быць.

Нояк раз адным з настаўнікаў узьнімалася пытаньне аб неабходнасьці арганізацыі аптэчак пры сельскіх школах. Пытаньне своечасовае і неабходнае, але-ж на гэты заклік ніхто не зьвярнуў належнай увагі і з боку настаўніцтва ніхто не адгукнуўся.

Між тым неабходнасьць аптэчкі ў першую чаргу павінен адчуваць сам настаўнік, жывучы ў большасьці ў значнай аддаленасьці ад мэд. пункту—вёрст 8-15.

Сапраўды, куды зьвярнуцца за першай дапамогай як самому настаўніку, так і сялянам пры тым ці іншым няшчасным выпадку, ці раптоўнай хваробе; так, напрыклад, моцна параніўся хто, „разьбіўся, „абамлеў, моцна ўчадзеў, ці схапілі зубы, або жывот і шмат іншых здарэньняў, дзе неабходна даць першую і хуткую дапамогу, бо ад своечасовай дапамогі часам залежыць захаваньне жыцьця.

Калі-ж будзе аптэчка пры кожнай школе, то настаўнік зможа даць першую рацыянальную дапамогу. Зразумела, настаўнік азнаёміцца з прызначэньнем кожнага лякарства, якое будзе знаходзіцца ў аптэчцы, а таксама павінен будзе азнаёміцца з галоўнымі відамі дапамогі пры няшчасных выпадках.

Гэта значэньне аптэчкі з аднаго боку—чыста практычнага.

З другога боку, аптэчка будзе мець і культурнае значэньне для насельніцтва і павялічыць удзельную вагу школы, як культурнага асяродка. Сяляне і сялянкі, бачачы вынікі культурнай дапамогі, пачнуць паступова адхіляцца ад розных шаптуноў і бабак з зёлкамі і замовамі, якія маюць яшчэ даволі вялікі ўплыў на сялянства пры розных няшчасных здарэньнях. Настаўнік-жа з аптэчкай зможа павесьці барацьбу практычна з рознымі забабонамі.

Па-трэцяе, гэта больш зблізіць настаўніка з сялянамі, якія будуць бачыць у ім парадчыка ва ўсіх галінах. Настаўнік-жа, дзякуючы гэтаму, зможа разгарнуць больш шырока культурную працу сярод дарослых. Між волі тут прыдзецца ўжо весьці барацьбу за ўкараненьне санітарна-гігіенічных звычак, якія павінны праточвацца ў сялянскую хату.

Чацьвертае, аптэчка пры школе будзе мець і выхаваўчае значэньне для вучняў, якія з малых дзён ужо будуць выхоўвацца на дапамозе навукі, а не на забабонах і шаптунох, а таксама ім будуць змалку прышчэпліваца санітарна-гігіенічныя звычкі.

Усё гэта ўзятае разам гаворыць за тое, што аптэчкі пры школах патрэбны, і яны павінны быць нават ня толькі ў вясковай школе, а ў кожнай школе, бо прыходзіцца рабіць дапамогу і вучням.

Цяпер паўстае пытаньне аб тым, на якія сродкі здабыць школам аптэчкі. Але калі настаўніцтва, зацікавіўшыся гэтым пытаньнем, адгукнецца і пойдзе насустрэч гэтай ідэі, дык сродкі знойдуцца. Можна зьвярнуцца да шэфтаварыстваў, якія адгукнуцца і дапамогуць гэтай справе. Змогуць прысьці на дапамогу і органы аховы здароўя, якія зробяць скідку пры закупцы лякарстваў. Чырвоны Беларускі Крыж, мне здаецца, таксама пойдзе насустрач. Адным словам, трэба гэту кампанію толькі падняць, а сродкі знойдуцца.

Адно з шэфтаварыстваў ужо зрабіла пачатак і закупіла аптэчку для школы. Настаўнік з вялікім задаваленьнем прыняў на сябе абавязкі па аптэчцы, і насельніцтва вельмі прыхільна аднеслася да гэтай справы.

Я думаю, настаўніцтва адгукнецца на гэта і да сьвята дзесятай гадавіны іставаньня БССР школы будуць мець аптэчкі, якія зьявяцца адным са зьвеньняў культурнай рэвалюцыі на вёсцы.

М. Говар.

За рубяжом.

Радыё ў нямецкай школе.

У 1924 годзе ў Бэрліне адбылася першыя радыё-выстаўка, на якой цэнтральны інстытут выхаваньня і навучаньня ўпяршыню наладзіў паказальныя лекцыі па радыё перад зьездам нямецкіх настаўнікаў. У верасьні месяцы сёлетняга году адбылася другая радыё-выстаўка, і цэнтральны інстытут зноў склікаў зьезд настаўнікаў, перад якім зноў былі прадэманстраваны паказальныя лекцыі па радыё ў школе.

Першы зьезд разглядаў радыё, перш за ўсё, як спосаб узьняцьця пэдагагічнай кваліфікацыі саміх настаўнікаў. Сёлетні-ж зьезд меў ужо магчымасьць падагуліць чатырохгадовы вопыт працы і ва ўсю шырыню паставіў праблему прыстасаваньня радыё дзеля выкладаньня непасрэдна вучням.

Народныя школы ўсіх ступеняў, сельска-гаспадарчыя школы і г. д. набываюць радыё-прыёмнікі ўсё больш і больш. Зараз там найбольш карыстаюць радыё дзеля навучаньня музыцы, сьпевам, дэкламацыі і чужаземным мовам. Значнае ўдасканаленьне нямецкай радыё-тэхнікі гэтаму вельмі спрыяе. Таксама шырокае карыстаньне набывае радыё і ў іншых галінах школьнага навучаньня.

Як-жа адбываецца лекцыя па радыё і якая роля ў ёй мясцовага настаўніка?

Праца настаўніка з клясай у сувязі з радыёперадачай адбываецца да перадачы і пасьля яе. Разумеецца, як праграма школьнага радыё, так і зьмест кожнай пасобнай лекцыі павінны быць загадзя вядомы настаўніку. Ён павінен мець належныя ілюструючыя падсобнікі: ліхтар для туманных карцін з належнымі здымкамі, географічныя карты, малюнкі і г. д. Гэта дае магчымасьць настаўніку правесьці з клясай лекцыю перад радыёперадачай, часам даваляе яму ілюстраваць радыё ў часе самой перадачы і, урэшце, перапрапаваць з вучнямі матар'ял пасьля радыёперадачы.

Дзякуючы радыё, да выкладаньня ў вясковай школе можна прыцягнуць буйныя пэдагагічныя сілы краіны. Аднак, як-бы высокі ня былі веды і пэдагагічная практыка людзей, выкладаючых з цэнтру, яны пазбаўлены жывога яднаньня з данай клясай, ня ведаюць асаблівасьцяў кожнай групы вучняў, што слухаюць радыё. Прыстасаваць выслуханае па радыё да данай групы вучняў, дапамагчы ёй зразумець выслуханае, адказаць на ўзьнікшыя тут запытаньні, падштурхнуць пытлівасьць дзіцячай думкі да новых запытаньняў можа толькі мясцовы настаўнік. Такім чынам, супольная праца настаўніка ў цэнтры і настаўніка на месцы—неўхільна.

Скарыстаньне радыё для школы высоўвае перш за ўсё неабходнасьць новай радыё-пэдагогікі і радыё-мэтодыкі. Вырашыць гэту справу магчыма толькі на падставе шырокага вопыту—і ў цэнтры і на мясцох. Абмену вопытам па гэтым пытаньні аддаецца зараз вялікая ўвага пэдагагічнай думкі Нямеччыны (пытаньням радыё ў школе прысьвечана там некалькі часопісаў).

К пачатку навучальнага году настаўнік на месцы павінен мець школьную радыё-праграму з магчыма больш поўным канспэктам кожнай радыёперадачы; гэта дасьць магчымасьць настаўніку падрыхтавацца самаму і падрыхтаваць сваіх вучняў да радыё-лекцыі.

Зараз сярод пэдагагічных колаў Нямеччыны вядуцца жвавыя спрэчкі аб мэтах, формах і зьмесьце школьных радыё-перадач. Ці можа радыё зрабіць больш за жывога школьнага настаўніка? Ці можа радыё служыць замест настаўніка, ці яно павінна адыгрываць толькі абуджаючую ролю ў школьным выкладаньні? А можа школьнае радыё павінна дапаўняць школьнае выкладаньне? Ці павінна праграма школьных радыё-перадач уяўляць сабой закончаную сыстэму, і калі так, дык як зьвязаць яе са школьным навучальным плянам?

Усе гэтыя і шмат іншых пытаньняў чакаюць свайго практычнага вырашэньня.

Фізычнае выхаваньне ў Польшчы.

Да 1927 году спэцыяльнага цэнтру, які рэгуляваў-бы справу фізычнага выхаваньня, у Польшчы ня было. У 1927-ж годзе урад рашыў усю фізычную і вайсковую падрыхтоўку моладзі згуртаваць у сваіх руках. Дзеля гэтага пры ваенным міністэрстве была створана дзяржаўная ўправа па фізычнаму выхаваньню і вайсковай падрыхтоўцы, перад якой адразу паўстаў цэлы шэраг пытаньняў: выданьне інструкцый і дапаможнікаў, фінансавае падтрыманьне буйных спартыўных арганізацый і, урэшце, прапаганда фізычнага выхаваньня. Першым пачынаньнем новага органу выявіліся ў заснаваньні сямі асяродкаў фізычнага выхаваньня ў буйных гарадох Польшчы і ўтвараньні летніх лягераў па фізычнаму выхаваньню.

Адначасна з гэтым, створаная пры ўправе навуковая рада з выдатных прадстаўнікоў навукі, спэцыялістаў і прадстаўнікоў улады занялася распрацоўкай пытаньняў фізычнага выхаваньня.

Існуючы пры міністэрстве народнай асьветы і рэлігійнага вызнаньня аддзел школьнай гігіены і фізычнага выхаваньня ўзгадняе сваю працу з нова ўтворанай управай.

Патрэбныя кадры інструктароў фізычнага выхаваньня дае цэнтральная вайсковая школа гімнастыкі і спорту, дзяржаўны інстытут фізычнага выхаваньня ў Варшаве і курсы фізычнага выхаваньня пры ўнівэрсытэтах у Пазнані і пры Ягеллонскім —у Кракаве. Апрача гэтага, управа робіць захады да стварэньня кадру ўрачоў-спэцыялістаў па фізычнаму выхаваньню.

Распачата пабудова пад Варшавай дзяржаўнага інстытуту фізычнага выхаваньня. Інстытут аб'ядНае ў сабе працу цяперашніх цэнтральнай вайсковай школы гімнастыкі і спорту ў Пазнані і дзяржаўнага інстытуту фізычнага выхаваньня, які знаходзяцца пад ведамам міністэрства рэлігійнага вызнаньня і народнай асьветы.

Зараз управа апрацоўвае спэцыяльны статут фізычнага выхаваньня ў арміі.

Па ініцыятыве ўправы, у Польшчы мае быць уведзена для ўсёй падрастаючай моладзі закон абавязковага праходжаньня курсу фізычнага выхаваньня і вайсковай падрыхтоўкі.

Такая «апрацоўка» моладзі будзе пачынацца бязумоўна, з моладзі школьнага ўросту.

КУПАЛЬНАЯ ГАДЗІНА Ў ШВЭДЗКІХ ШКОЛАХ.

У Стакгольме ў прыкладных школах у лік абавязковых прадметаў уваходзіць «купальная гадзіна». У пэўны час, вызначаны раскладам лекцый, усе дзеці ідуць у спэцыяльную купальную залю, дзе яны прымаюць цёплую ванну. Уся купальная заля разьбіта на паасобныя басэйны, і гэта дае магчымасьць дзецям прымаць ванну кожнаму асобна.

ЗНОЎ БОГА Ў ШКОЛУ.

Чэха-Славацкі каталіцкі саюз чынласьці падаў міністру асьветы даклад, у якім выстаўляецца дамаганьне зноў павесіць ва ўсіх школах крыж, увесьці малітву перад і пасьля заняткаў, зрабіць абавязковым выкладаньне закону божага і наведваньне касьцёлу. Настаўнікам павінна быць забаронена агітаваць за неабавязковасьць вывучэньня рэлігіі.

Суботнік на дапамогу школе.

Цэнтральны камітэт ЛКСМБ з 1 да 15 сьнежня праводзіць усебеларускі суботнік на карысьць школы. Суботнік гэты мае мэтай уцягнуць у справу палепшаньня працы школы і дапамогі ёй ня толькі працоўную моладзь, але і ўсё дарослае насельніцтва.

Дабытыя ў часе суботніка сродкі пойдуць у першую чаргу на ўтварэньне фабрычна-заводзкіх сямігодак, на арганізацыю майстэрняў пры сямігодках у фабрычных раёнах, для забясьпечаньня існуючых пры школах майстэрняў матар'яламі для работы. У вёсцы-ж сродкі будуць накіраваны на набыцьцё сельска-гаспадарчых прылад для школ сялянскай моладзі, на арганізацыю вопытных вучасткаў, адчыненьне рамесьніцкіх гурткоў пры школах, на арганізацыю дапамогі школьнікам дзецям беднаты і парабкоў.

Зьбіраньне сродкаў будзе праводзіцца акругкомамі ЛКСМБ і будуць разьмяркоўвацца па акрузе сумесна з акруговымі інспэктарыятамі асьветы. Дзеля падрыхтоўчай працы і правядзеньня самага суботніка на мясцох павінны быць арганізаваны спэцыяльныя камісіі. Да працы мясцовых камісій павінны быць прыцягнуты працаўнікі асьветы.

Неабходна нашаму настаўніцтву шырока разгарнуць працу за ўдзел школьнікаў у правядзеньні суботніка. Трэба школьнікаў уцягнуць у непасрэдную падрыхтоўчую працу і агітацыю за суботнік. Школьнікі могуць апавяшчаць бацькоў, расклейваць плякаты, наладжваць пастаноўкі агіт-газэт, платных спэктакляў у школах і на прадпрыёмствах. Прынясуць таксама школьнікі вялікую карысьць пры арганізацыі скарбоначнага збору, утварэньні лётарэй і г. д.

КНІЖНАЯ ВІТРЫНА.

Я. МАЎР. «Сын Вады». *Аповесьць з жыцьця на Вогненнай Зямлі. БДВ. Менск, 1928 г. Стар. 106. Цана 80 кап.*

Даная кніжачка для дзяцей зьяўляецца трэцяй працай аўтара ў гэтым годзе. Яна малюе мізэрнае жыцьцё жыхароў Вогненай Зямлі (паўднёвага краю Паўднёвай Амэрыкі, ля Магаляпавай пратокі) іх побыт, простыя дзікунскія звычаі і пераносіць аднаго дасьціпнага жыхара Манга ў Лёндан, дзе выратаваная ім дачка англійскага капіталістага прыстроіла яго на службу ў шыны рэстаран „Космополіт", дзе „сярод сотні афіцыянтаў нельга ўбачыць і двух, якія належалі-б да адной нацыі". Далей—невялікія абразкі з паднявольнага жыцьця гэтых самых афіцыянтаў, магутнасьць, нечалавечнасьць англійскіх і, зразумела, усіх капіталістых, для якіх у гэтым рэстаране «здаецца ўвесь сьвет сабраўся, каб ім служыць». Потым „праз тры дні", калі выехала ў падарож „апякунка" Манга,—«Манга звольнілі з пасады» і ён пачаў бадзяцца беспрацоўным «па імглістых вуліцах Лёндану».

Кніжка чытаецца лёгка і з захапленьнем, дае шмат бытавога ды географічнага матар'ялу, паказвае нібы сілу капіталістых, выварочвае іх нутро. Наогул для дзяцей вельмі ўдалая кніжка.

Хочацца яшчэ адзначыць і тое, што ў нас зьявіўся сапраўдны аўтар дзіцячай прыгодніцкай кніжкі, якая разам з тым дае шмат каштоўных ведаў пра жыцьцё, пра людзей.

Пра адну з кніжак гэтага новага аўтара дзіцячай прыгодніцкай кніжкі на беларускай мове ўжо адзначалася на старонках «Чырвонага Сейбіта». Гэта была кніжка „Чалавек ід е", у якой аўтар абмаляваў у лёгкай форме і цікава жыцьцё першабытнага чалавека, у той час калі чалавек гэты яшчэ ня ведаў ні агню, ні прылад і не гаварыў. Пасьля гэтага хутка вышла ў гэтым-жа годзе другая кніжачка „У краіне райскай птушкі"—аповесьць з паднявольнага жыцьця на высьпе Новая Гвінея, падрабязны разгляд якой і ацэнка былі даны ў часопісу „Полымя".

Ва ўсіх рэцэнзіях на гэтыя кніжкі была падкрэсьлена бязумоўная каштоўнасьць іх.

Настаўнік.

А. З. ИОАННИСИАНИ. „Методы краеведческого изучения Октябрьской революции в школе" *пад рэдакцыяй і з прадмовай Ст. С. Крыўцова. (Выд. Камуністычнае Акадэміі. Масква. 1928 г. Стар.50. Цана 30 к.).*

Наша сучасная пэдагагічная практыка так слаба знаходзіць прыхільнікаў вывучэньня надаўных гістарычных падзеяў способам скарыстаньня дасьледчага мэтаду. Нажаль, славесны, кніжны мэтад пачынае пераважваць у школах пры выкладаньні гісторыі. Разам з тым, наш масавы настаўнік—выкладчык другога канцэнтру сямігодкі—часта ўказвае на адсутнасьць належных падручнікаў і мэтадычных указаньняў, якія далі-б патрэбныя матар'ялы для ўвязваньня праграм з дасьледчаю працаю.

Сваю думку аўтар разьвівае на самых канкрэтных матар'ялах з цыклю рэвалюцыйных кастрычнікаўскіх падзеяў у Маскве. Перанесьці гэты матар'ял у нашы школы нельга. Але вартасьць гэтае кніжкі для нашага беларускага настаўніка вынікае з мэтадычнага яе зьместу. Мэтад, рэкамэндаваны аўтарам, можа быць выкарыстаны і нашымі школамі. Удумчывы выкладчык грамадазнаўства, або група іх, маглі-б прыстасаваць яго ў сваёй практыцы.

У кніжцы мы знаходзім указаньні на прапрацоўку з вучнямі тыповага гістарычнага матар'ялу мясцовага значэньня—і ў гэтым галоўная мэтадычная вартасьць кніжкі. Падругое, Кастрычнікавая рэвалюцыя бярэцца не як эпізод, ня толькі як сьвята, да якога прыстасавана юбілейнае ўшанаваньне,—рэвалюцыя бярэцца, як пэўны гістарычны пэрыяд у жыцьці чалавечаства і пачатак новага грамадзкага ладу. Выходзячы з мясцовых умоваў, школа можа будаваць свае заняткі грунтуючыся на краязнаўчым матар'яле, і ў такой важнай тэме, як Кастрычнікавая рэвалюцыя.

Віскар.

Чаго не хапае ў „Працаўніку Асьветы".

Дадатак да газэты «Савецкая Беларусь» „Працаўнік Асьветы" зьяўляецца вельмі каштоўным матар'ялам для працаўнікоў асьветы, асабліва для вясковых настаўнікаў. Сочучы за ім, вясковае настаўніцтва не адстае ад тэарэтычнае і практычнае дапамогі ў сваёй кожнадзённай працы як у школе, так і па-за школай.

Але мне думаецца, што ў дадатку не хапае аддзелу характарыстыкі выходзячых кніжак па пэдагагічных пытаньнях, патрэбу якога адчуваюць нізавыя працаўнікі асьветы. Шмат пытаньняў—фізычнае выхаваньне, ручная праца, гурткавая праца школы і г. д.—патрабуюць абагуленай думкі па гэтых галінах школьнае працы.

Магчыма, што па гэтых пытаньнях ёсьць дапаможнікі, але-ж вясковаму настаўніцтву ня так лёгка даведацца аб іх.

Патрэбна ўвесьці аддзел бібліаграфіі ў дадатак. Ус. Мал-н.

Полаччына.

ХРОНІКА.

Стыпэндыі імя 10-годзьдзя БССР.

Наркамасьветы пастанавіў установіць у ВНУ Беларусі 15 стыпэндый у адзнаку 10-годзьдзя існаваньня БССР. Разьмер стыпэндый установлены ў 50 руб. у месяц. Стыпэндыі будуць выдавацца ўдзельнікам грамадзянскай вайны ў Беларусі, або іх дзецям.

Першы мэтадычны дапаможнік па дашкольнаму выхаваньню.

Вышаў з друку мэтадычны дапаможнік па дашкольнаму выхаваньню. У дапаможніку паміж іншымі матар'яламі зьмешчана праграма нулявой клясы, праграмы навыкаў для ўсіх груп дзіцячага саду, гульні ў дашкольных установах.

Самаперападрыхтоўка дашкольных працаўнікоў.

Мэтадком НКА распрацаваў і накіраваў на месцы праграму гурткавой працы для калектываў дашкольных установаў. У праграме прадугледжаны ўсе бакі выхаваўчай працы. Як новае ў практыцы дашкольных установаў, уведзены пытаньні антырэлігійнага і палавога выхаваньня.

Новы падручнік для сямігодак.

Навукова-мэтадалёгічны камітэт НКА зацьвердзіў рукапіс Троські, Камовіча і Кіпеля—Расьліны і іх разьвядзеньне ў сельскай гаспадарцы. Гэта кніжка дапушчана ў якасьці падручніка для 5 клясы школ сямігодак.

Праца цэнтральнай дасьледчай школы.

Здадзены ў друк рукапіс цэнтральнай дасьледчай школы—„комплексная сыстэма на 5-ым годзе навучаньня". Гэты рукапіс дапушчан пры комплексным выкладаньні на пятым годзе навучаньня. Дапаможнік будзе надрукаваны ў ліку 5000 экз.

12 месц для асьветнікаў БССР.

ЦК саюзу вызначыў беларускай арганізацыі саюзу працаўнікоў асьветы 12 месц для завочнага навучаньня прафактыву і грамадзкіх працаўнікоў членаў саюзу прав камуністычны унівэрсытэт імя Сьвярдлова.

Наша перапіска.

А. Д. Бабруйск. Допіс «Кнігу—у масы» па тэхнічных прычынах спазьніўся. Напішыце, як у вас прайшоў „Тыдзень кнігі", аддаўшы асаблівую ўвагу яго практычным вынікам.

„Настаўніцы". Магілеўшчына. Заметку «Хто зрывае працу асьветніка» надрукуйце ў сваёй насьценнай газэце. У нас ня пойдзе—дробязь.

А. Л-у. Койданава. Артыкул „На што школа павінна зьвярнуць увагу" друкавацца ня будзе. Паперш ае, нельга зьбіваць у адзін артыкул два зусім самастойныя пытаньні—пра дзіцячыя гульні і пра сувязь школы з бацькамі. Падругое, ніводнага з гэтых пытаньняў вы не распрацавалі і не надалі ім практычнага характару, а толькі кажаце аб патрэбе іх ажыцьцяўленьня. Гэта і так усім вядома.

А. С-у. Койданава. У сваім артыкуле «Школьнае самакіраваньне і грамадзкасьць» вы зблыталі два пытаньні: школьнае самакіраваньне вучняў і грамадзка-карысная праца школы. Нельга адно пытаньне падменьваць другім. Артыкул друкавацца ня будзе.

Міколу А. Баршчоўка. «З нашай практыкі—тэхнічная драбніца. Друкавацца ня будзе.

Пецьку Сьнежнаму, А.-Гарадок. Ваш допіс „У нас пакуль што добра" патрабуе сталай праверкі. Пакуль што друкаваць ня будзем.

Б. Ржавуцкаму. Чачэрск. Лічым, што зараз захапляцца «Прыемнымі справамі» яшчэ ранавата. Пачакайце — што пакажа навучальны год. Заметку «На зімовы пэрыяд» скарыстаем.

Г. Ш-аву. Шклоў. Нататка «Больш увагі сучаснасьці ў школах» нічога новага не дае. Друкавацца ня будзе.

Менск, друкарня „БДВ". Галоўлітбел № 302.